

Nr 240.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459); given Stockholms slott den 7 maj 1943.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459).

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g

till

lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459).

Härigenom förordnas, *dels* att 2, 5—8 samt 10, 11 och 17 §§ prisregleringslagen den 30 juni 1942, vilken gäller till och med den 30 juni 1943, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att till lagen skola fogas två nya paragrafer, betecknade 2 a och 15 a §§, av nedan angiven lydelse, *dels ock* att lagen i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1944.

2 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför viss tjänst skall vara skyldig

1) att ofördröjligen anmäla det pris, som han tillämpat för förnödenheten eller tjänsten å dag som i föreskriften angives;

2) att varje gång höjning av priset vidtages ofördröjligen anmäla prishöjningen; eller

3) att minst en vecka innan höjning av priset är avsedd att vidtagas anmäla den tillärnade prishöjningen och skälen därtill.

Den som meddelat föreskrift om anmälningsskyldighet äger bestämma till vilken myndighet anmälan skall göras.

Lika med utförande av tjänst skall enligt denna lag anses utövande av verksamhet, som avser att åt resande eller andra mot betalning tillhandahålla möblerad bostad, vare sig ensamt eller i förening med förplägnad (hotell- och pensionatrörelse).

2 a §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att den som frivilligt säljer viss förnödenhet eller som frivilligt utför tjänst, som i 2 § avses, icke må utan tillstånd överskrida det pris å förnödenheten eller tjänsten, som han tillämpade å dag som i föreskriften angives, eller, om han då icke sålde förnödenhet eller utförde tjänst varom fråga är, det pris som den angivna dagen var att anse som gängse pris eller som han före nämnda dag senast tillämpat (*prisstopp*).

Föreskrift om prisstopp meddelas att gälla för viss tid, högst tre månader. Då skäl därtill äro må prisstoppet förlängas, varje gång för högst tre månader. Den som meddelat föreskrift om prisstopp äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja tillstånd till prishöjning.

Har prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet, äger Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer föreskriva, att förnödenhet, som är avsedd att användas såsom ersättning för eller till utdrygning av den prisreglerade förnödenheten och som icke saluförts inom landet före den dag prisstoppet föreskrevs, icke må försäljas eller utbjudas till avyttring förrän priset å förnödenheten godkänts av myndighet som Konungen bestämmer. Godkänt pris må icke överskridas utan tillstånd av myndigheten.

5 §.

Konungen äger föreskriva, att rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utföra viss tjänst skall tillkomma endast

1) den som — — — sådan tjänst.

Meddelas föreskrift — — — därtill äro.

I den mån så finnes erforderligt för att hindra onödig, fördyrande mellanhandel med viss förnödenhet eller eljest för att undanröja missförhållanden inom näringslivet, vilka uppkommit i följd av de i 1 § angivna utomordentliga förhållandena och medföra onödig stegring av priset å viss förnödenhet eller tjänst, äger Konungen meddela föreskrift om begränsning på annat sätt än förut i denna paragraf är sagt av rätten att yrkesmässigt köpa eller sälja förnödenheten eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utföra tjänsten.

6 §.

Ej må någon vid överlåtelse av förnödenhet eller vid utförande av tjänst, som i 2 § avses, taga eller träffa avtal om vederlag, som i märklig mån överstiger det i allmänhet tillämpade priset eller som eljest är att anse såsom oskäligt med hänsyn till säljarens eller företagarens självkostnad och de grunder i övrigt, som allmänt tillämpas vid prissättning å liknande slag av förnödenheter eller tjänster.

Ej heller — — — sådant vederlag.

7 §.

Får enligt denna lag visst pris för förnödenhet eller tjänst icke överskridas, må ej, i vidare mån än som överensstämmer med offentlig myndighets anordning, såsom villkor för förnödenhetens försäljning eller tjänstens utförande fordras, att jämväl annan förnödenhet inköpes eller annan tjänst tages i anspråk, ej heller att eljest avtal slutes eller förbindelse avgives rörande annat än det parti av förnödenheten eller den tjänst varom fråga är.

8 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva skyldighet för den, som yrkesmässigt köper eller säljer viss förnödenhet eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför viss tjänst, att på anfordran av den myndighet, som meddelat föreskriften, eller annan myndighet, som därvid bestämts,

- 1) lämna de uppgifter myndigheten finner erforderliga för utövning av den priskontrollerande verksamhet, som åligger myndigheten;
 - 2) för kontroll — — — för myndigheten.
- Försummar någon — — — sådant vite.

10 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger beträffande yrkesmässig försäljning av viss förnödenhet meddela särskilda bestämmelser angående skyldighet att å försäljningsställe hava anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet samt angående skyldighet att sälja förnödenheten efter vikt eller mått eller, där förnödenheten saluföres förpackad, i förpackningar märkta på visst sätt, så ock annan dylik bestämmelse, som må vara ägnad att motverka oskäligen prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av förnödenheten.

Vad i första stycket är stadgat skall i tillämpliga delar gälla även i fråga om utförande av tjänst som i 2 § avses.

11 §.

Med dagsböter — — — år straffes

1) den som underlåtit att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrivits jämlikt 2 §, eller som vid fullgörande av anmälningsskyldigheten lämnat medvetet oriktig uppgift eller som, med vetskap om att prisstopp föreskrivits beträffande viss förnödenhet eller tjänst eller att visst pris å förnödenhet godkänts jämlikt 2 a § sista stycket, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten till förhöjt pris eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala sådant pris eller för utförande av tjänsten uppburit eller krävt förhöjt pris eller som, med vetskap om att föreskrift enligt 2 a § sista stycket meddelats beträffande viss förnödenhet, brutit mot föreskriften;

2) den som — — — eller villkoret;

5) den som med vetskap om föreskrift, som jämlikt 5 § meddelats angående rätten att sälja viss förnödenhet eller utföra tjänst, som i 2 § avses, eller om villkor, som i anledning av denna lag uppställts för rätten att sälja förnödenheten eller utföra tjänsten, försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten i strid mot föreskriften eller villkoret;

6) den som — — — vilseleda myndighet.

Vid bedömande — — — betydande storlek.

Lika med — — — yrkesmässig förvärvsverksamhet.

Ej må — — — 4) avses.

Fälles någon — — — skall utgivas.

15 a §.

Vad i 17 kap. 11 § rättegångsbalken förordnas om dem som gå rättens eller länsstyrelsens bud och ärende, gälle ock om befattningshavare som har att öva tillsyn å efterlevnaden av denna lag.

17 §.

Över myndighets — — — icke föras.

Beslut, som myndighet i annat fall än i första stycket avses meddelat jämlikt 3 §, så ock myndighets beslut jämlikt 2 §, 2 a §, 8 § första stycket eller 10 § skall utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse, intill dess anorlunda kan varda förordnat.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Föreskrift enligt 2 a § skall ej gälla längre än förordnande enligt 1 § är gällande. Föreskrift som nyss sagts skall icke äga tillämpning i fråga om avtal om köp eller utförande av tjänst, som slutits innan föreskriften trädde i kraft, såvida i avtalet vederlaget blivit till beloppet bestämt.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 april
1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459) samt om vissa ändringar i lagen*, därvid föredraganden anför.

Inledning.

Nu gällande prisregleringslag utfärdades den 30 juni 1942 (nr 459). Lagen trädde i kraft den 1 juli 1942 och äger giltighet till och med den 30 juni 1943. För att lagens huvudbestämmelser skola träda i tillämpning erfordras särskilt förordnande därom. Sådant förordnande må meddelas vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden. Förordnande meddelas av Konungen med riksdagens samtycke, dock att, när riksdagen ej är samlad, provisoriskt förordnande må meddelas av Konungen. Genom kungörelse den 30 juni 1942 (nr 460) meddelade Konungen med riksdagens samtycke förordnande, varom nyss är sagt, att gälla från och med den 1 juli 1942 tills vidare. Förordnandet är alltjämt gällande.

Beträffande det närmare innehållet i 1942 års prisregleringslag må följande här nämnas. Enligt 2 § första stycket äger Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, meddela vissa föreskrifter i prisreglerande syfte med avseende å den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför tjänst, bestående i förfärdigande av viss förnödenhet eller verkställande av ändrings-, förbättrings-, underhålls- eller rengöringsarbete eller annat därmed jämförligt arbete å viss förnödenhet eller verkställande av transport. Sålunda må enligt första stycket 1) stadgas skyldighet för vederbörande säljare eller företagare att ofördröjligen anmäla det pris, som av honom tillämpas för förnödenheten eller tjänsten den dag föreskrift om sådan anmälningsskyldighet meddelas. Enligt första stycket 2) må stadgas skyldighet för vederbörande näringsidkare att, varje gång höjning av

priset vidtages, ofördröjligen anmäla prishöjningen. Enligt första stycket 3) må föreskrivas, att priset icke må utan tillstånd höjas förrän en vecka förflutit från det näringsidkaren inkommit med anmälan om den tillärnade prishöjningen och skälen därtill. Vidare stadgas i 2 § andra stycket, sådant lagrummet ursprungligen lydde, att om anmälan om tillärnad prishöjning inkommit i fall som i första stycket under 3) avses, myndighet som Konungen bestämmer äger, då särskilda skäl därtill äro, utsträcka den tid, under vilken säljaren eller företagaren icke må utan tillstånd höja priset, till högst en månad från det anmälan inkom. Enligt 3 § äger Konungen eller myndighet, som Konungen bestämmer, fastställa visst pris, som prövas skäligt, att gälla såsom normalpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller vid frivilligt utförande av tjänst som i 2 § avses. I 4 och 5 §§ meddelas bestämmelser om utfästelsepriser samt om s. k. tvångskartellering. I 6 § har upptagits ett allmänt förbud mot prisocker. Vidare ha i 7 § meddelats vissa föreskrifter rörande s. k. kombinationsavtal. Sålunda stadgas, att om enligt prisregleringslagen visst pris för förnödenhet eller tjänst icke får överskridas, då må icke — i vidare mån än som överensstämmer med offentlig myndighets anordning — såsom villkor för förnödenhetens försäljning eller tjänstens utförande fordras, att jämväl annan förnödenhet inköpes eller annan tjänst tages i anspråk. I 8 och 9 §§ äro intagna bestämmelser om viss uppgiftsskyldighet. Enligt 8 § äger sålunda myndighet, som Konungen bestämmer, föreskriva skyldighet för den, som yrkesmässigt köper eller säljer viss förnödenhet eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför tjänst av i 2 § angivet slag, att på anfordran av den myndighet, som meddelat föreskriften, eller annan myndighet, som därvid bestämts, dels lämna de uppgifter myndigheten begär för prövning av den tillämpade prissättningens skälighet eller för bedömning av den allmänna prisutvecklingen, dels ock för kontroll av lämnade uppgifter eller tillämpade priser förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten. I 10 § första stycket föreskrives, att myndighet, som Konungen bestämmer, äger beträffande detaljhandel meddela särskilda bestämmelser angående skyldighet för handlande att å försäljningsstället ha anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet samt angående skyldighet att sälja visst slags förnödenhet efter vikt eller efter mått, så ock annan dylik bestämmelse, som må vara ägnad att motverka oskälig prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av förnödenhet. Enligt andra stycket i samma paragraf skall vad i första stycket är stadgat beträffande detaljhandel i tillämpliga delar gälla även i fråga om utförande av tjänst som i 2 § avses. Slutligen ha i 11 § och följande paragrafer upptagits vissa ansvarsbestämmelser m. m. Bland annat stadgas, i 11 § sista stycket, att där någon fälles till straff enligt första eller tredje stycket i samma paragraf, domstolen tillika skall förplikta honom att utgiva värdet av taget eller avtalat vederlag eller värdet av förnödenhet, som undanhållits; dock att, i den mån särskilda förhållanden därtill föranleda, nedsättning må ske av det värde som skall utgivas.

Genom lag den 26 februari 1943 (nr 70) om ändrad lydelse av 2 § prisregleringslagen har tiden för sådant förlängt prisstopp, varom i 2 § andra stycket

förmåles, utsträckts från högst en till högst tre månader från det anmälan om den tillärnade prishöjningen inkom. I den proposition till den nu samlade riksdagen, som låg till grund för nämnda lagändring (prop. nr 26), framhöll jag, bland annat, att ny prisregleringslag icke kunde träda i kraft förrän tidigast i april. Vidare anförde jag, efter att hava erinrat om den av statens priskontrollnämnd den 31 oktober 1942 meddelade föreskriften om allmänt prisstopp, att det vore angeläget att genom en provisorisk lagändring hindra sådana företagare, som genom prishöjningar före den nya lagens ikraftträdande ville skydda sig mot verkningarna av en skärpt lagstiftning på området, att förverkliga detta syftemål.

Förslag om ändrad lagstiftning rörande prisregleringen.

I en av *direktören G. Söderlund* utarbetad promemoria med riktlinjer för den ekonomiska politiken — vilken promemoria är intagen i protokollet över finansärenden för den 13 november 1942 — har Söderlund, jämte det han i övrigt förordat en skärpning i olika hänseenden av den direkta prisregleringen, anfört att den nuvarande prisregleringslagen borde kompletteras för att giva ökade möjligheter till ingripande mot för hög prissättning på områden, som icke lämpligen kunde underkastas direkt prisreglering. Därvid ifrågakomme enligt Söderlunds mening i första hand en fastare utformning av den allmänna prisockerparagrafen.

Med skrivelse den 2 februari 1943 har *statens priskontrollnämnd* ingivit en av lagutkast åtföljd promemoria angående ny prisregleringslag. Lagutkastet torde få såsom *Bihang* fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag.

I promemorian har priskontrollnämnden till en början erinrat om att 1942 års prisregleringslag, vilken från och med den 1 juli 1942 ersatte 1941 års prisregleringslag, möjliggjort en utvidgning av priskontrollen till ett förut med allenast ett undantag — transporter — okontrollerat område, nämligen tjänster. Alla slag av tjänster medtoges dock ej i 1942 års lag utan omfånget begränsades. Allt arbete å fast egendom kom sålunda att falla utanför densamma, och detta blev även förhållandet med sådana tjänster av »personlig» art som läkarens, tandläkarens och frisörens.

Priskontrollnämnden har i promemorian vidare anfört:

Den 30 oktober 1942 anbefalldes priskontrollnämnden av Kungl. Maj:t att, inom ramen för tidigare åt nämnden lämnade bemyndiganden, vidtaga åtgärder för en utsträckning av priskontrollen och en skärpning av den direkta prisregleringen inom landet. Kontrollen borde i princip omfatta priser och taxor på samtliga inom landet tillverkade och till landet införda varor, respektive inom landet utförda tjänster av de slag, som föll inom området för gällande prisregleringslag. Prishöjningar borde icke beviljas annat än i rena undantagsfall.

Som en komplettering till dessa direktiv utfärdades sedermera i finansdepartementet den 14 november 1942 vissa anvisningar till statliga myndigheter, underställda försvars-, social-, kommunikations-, ecklesiastik-, jord-

bruks- och handelsdepartementen. I anvisningarna framhölls, att »av statliga myndigheter fastställda avgifter och taxor» (för av staten tillhandahållna förnödenheter och tjänster) icke fölle under priskontrollnämndens granskning. Under den tid, för vilken skärpt priskontroll enligt ovannämnda direktiv tillämpades, vore det angeläget, att de taxe- och avgiftsförändringar, till vilka olika myndigheter kunde finna anledning, vidtoges först efter samråd med priskontrollnämnden. Skulle därvid yppa sig skilda meningar om lämpligheten av den ifrågasatta förändringen, borde frågan under hand anmälas för regeringen.

Sedan Kungl. Maj:t den 30 oktober 1942 meddelat nyssnämnda direktiv, har priskontrollnämnden den 31 i samma månad utfärdat bestämmelser om allmänt prisstopp. Med den nu gällande begränsningen av prisregleringslagens tillämpningsområde ha emellertid dessa bestämmelser icke träffat näringslivet i dess helhet. Prisstoppet har icke heller kunnat göras fullt effektivt, då den tekniska utformningen av stadgandet i 2 § prisregleringslagen, med stöd av vilken bestämmelserna utfärdats, ej hindrar en företagare att efter utgången av viss tid höja priset, såvitt ej därförinnan någon annan tvångsprisreglering kunnat genomföras. Och det ligger i sakens natur, att en dylik reglering icke alltid kan åstadkommas.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden och med beaktande av att vissa andra föreskrifter i prisregleringslagen, enligt vad erfarenheten visar, tarva ändringar eller tillägg, har priskontrollnämnden upprättat ett förslag till ny prisregleringslag. Ändringarna avse främst en utvidgning av området för priskontrollen samt en effektivisering av bestämmelserna om prisstopp. Vidare har prissockerbestämmelsen skärpts. 10 § i 1942 års prisregleringslag har dessutom gjorts något utförligare. I övrigt ha smärre ändringar vidtagits.

Över priskontrollnämndens promemoria med därvid fogat lagutkast ha, efter remiss, *yttranden* avgivits av fullmäktige i riksbanken, kommerskollegium (efter hörande av Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Skånes handelskammare samt Sveriges centrala hotell- och restaurangförening), statens industrikommission, statens livsmedelskommission och statens bränslekommission, svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, landsorganisationen i Sverige, Sveriges köpmannaförbund, kooperativa förbundet, Sveriges grossistförbund och Sveriges lantbruksförbund.

Priskontrollnämnden har slutligen den 26 mars 1943 ingivit en skrivelse i vilken föreslås, att stadgandet i 17 kap. 11 § rättegångsbalken måtte givas tillämpning beträffande priskontorsföreståndare m. fl.

Giltighetstiden för nu gällande prisregleringslag utgår den 30 juni 1943. *Departements-
chefen.* Då en lagstiftning av förevarande slag uppenbarligen alltjämt är behövlig, bör giltighetstiden förlängas, förslagsvis till och med den 30 juni 1944.

I samband med förlängningen av lagstiftningens giltighetstid bör till behandling upptagas frågan om ändring i vissa delar av lagstiftningens materiella innehåll. De framlagda ändringsförslagen ha under beaktande av vad vid remissbehandlingen förekommit varit föremål för prövning inom finansdepartementet. De ändringar, som därvid funnits böra vidtagas, ha ansetts kunna inarbetas i gällande prisregleringslag. I enlighet härmed har inom

finansdepartementet upprättats ett förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459).

De olika ändringsförslagen torde i det följande få upptagas till behandling vart för sig. Innan jag övergår till en redogörelse för nämnda förslag, vill jag emellertid i detta sammanhang nämna, att jag med hänsyn till de riktlinjer som fastställts för den ekonomiska politiken genom Kungl. Maj:ts beslut den 13 november 1942 samt den därtill anknutna diskussionen torde sakna anledning att nu gå in på frågan om prisregleringens inriktning.

Prisregleringslagens tillämpningsområde.

Prisregleringslagen gäller, såsom förut nämnts, dels beträffande försäljning av förnödenheter, dels ock i fråga om sådana tjänster, som avse förfärdigande av förnödenhet eller verkställande av ändrings-, förbättrings-, underhålls- eller rengöringsarbete eller annat därmed jämförligt arbete å förnödenhet eller verkställande av transport.

Priskontrollnämnden har i sin promemoria till en början behandlat innebörden av begreppen förnödenhet och tjänst, därvid nämnden anfört:

Begreppet »förnödenhet» har ej definierats vare sig i prisregleringslagen eller i andra författningar, där det förekommer. Huvudparten av den lösa egendomen läser emellertid falla därunder. Fast egendom kan — åtminstone i regel — ej anses såsom förnödenhet. Problematiskt är allenast, om rotstående skog och liknande delar av den fasta egendomen kan föras in under ifrågavarande begrepp. Så läser under vissa omständigheter vara fallet. Fälld skog är tvivelsutan en förnödenhet. Anmärkas bör måhända, att gas och elektrisk ström äro förnödenheter.

Begreppet »tjänst» är i prisregleringslagen starkt begränsat. Frånsett transporter är det nämligen inskränkt till arbete å förnödenhet. Tjänster, som utföras å fast egendom, t. ex. reparationer, målning och sotning, äro således undandragna prisregleringslagen. Detsamma är förhållandet med åtskilliga andra tjänster, såsom advokatens, tandläkarens och frisörens. Transport i prisregleringslagens mening kan däremot avse jämväl personbefordran.

Priskontrollnämnden har i promemorian vidare anfört:

Ett strikt genomförande av den skärpta priskontrollen kräver uppenbarligen, att prisregleringslagen får ett så vidsträckt tillämpningsområde som möjligt. De eventuella objekten för densamma äro lös och fast egendom samt tjänster.

Av den lösa egendomen synes huvudparten böra gå in under lagen. Undantagna böra vara penningar och andra betalningsmedel samt aktier, obligationer och andra värdepapper ävensom immateriella förmögenhetsrätter såsom patenträtter och dylikt. Den lösa egendom, som lagen således träffar, bör som förut benämnas förnödenhet. Vid 1942 års ändringar i prisregleringslagstiftningen fann departementschefen ej anledning att, på sätt priskontrollnämnden föreslagit, i lagen införa en definition av »förnödenhet» förmodligen därför att begreppet utan någon definition användes även i andra författningar. Något förnyat förslag i detta avseende har priskontrollnämnden ej ansett sig böra framställa.

Beträffande lös egendom kan såsom prisregleringsobjekt ifrågakomma såväl överlåtelse som nyttjande. Priskontrollnämnden har i sitt förslag medtagit båda formerna. Som ett exempel på nyttjande, som därvid föres in under lagen, kan nämnas uthyrning av bilar.

Vad beträffar fast egendom kunna likaledes överlåtelse och nyttjanderätt vara eventuella prisregleringsobjekt. I fråga om överlåtelse skulle bestämmelserna om prisstopp och prisocker kunna bli tillämpliga. Med hänsyn till olika omständigheter torde emellertid *överlåtelse av fast egendom* — åtminstone tills vidare — kunna lämnas utanför lagens tillämpningsområde.

Nyttjanderätt till fast egendom är — förutom vissa speciella arter, som här förbigås — arrende, hyra, tomträtt och vattenfallsrätt ävensom de former, som omnämnas i 1 kap. 7 § lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom (avverkningsrätter och dylikt). Med avseende å dessa sakrätter skulle man principiellt sett kunna tänka sig en tillämpning av flertalet av prisregleringslagens bestämmelser. Tomträtt och vattenfallsrätt lära dock utan vidare böra avföras som lämpliga prissättningsobjekt. I fråga om arrende kunna ur vissa synpunkter skäl anföras för att sådan nyttjanderätt föres under prisregleringslagen. Från jordbrukarhåll har en framstöt gjorts i sådant syfte. Priskontrollnämnden har dock efter viss tvekan kommit till den uppfattningen, att därest åtgärder skola vidtagas i fråga om arrendeavgifterna, detta lämpligen bör ske på enahanda sätt som beträffande hyra. Kan emellertid en reglering på sådant sätt icke åstadkommas, synes det ur beredskapssynpunkt erforderligt, att arrende föres in under lagen. De begränsade nyttjanderätterna enligt nyssnämnda stadgande i nyttjanderättslagen böra däremot träffas av prisregleringslagens bestämmelser. Vare sig man vill anse rotstående skog såsom förnödenhet eller icke, kunna därigenom de viktiga avverkningsrätterna bli föremål för priskontroll.

Beträffande hyra finnas redan vissa prisregleringsbestämmelser, nämligen i lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. Denna lags tillämpningsområde är emellertid begränsat. Den avser sålunda endast tättbebyggda orter. Lagen gäller beträffande dels lägenhet, som är avsedd att helt eller till väsentlig del nyttjas till bostad och ej uthyres i möblerat skick, dels lägenhet, som icke är avsedd att helt eller till väsentlig del nyttjas till bostad (2 och 6 §§), dels ock möblerad lägenhet (6 §). Ur priskontrollnämndens synpunkt är det av vikt, att i den mån stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse är tillämplig å sistnämnda slags lägenheter, desamma kunna bli föremål för priskontroll enligt prisregleringslagen. Härvid spelar särskilt det förhållandet stor roll, att priserna på mat och rum (på hotell, resandehem och pensionat) ganska ofta äro kombinerade. För ernående av sagda syftemål är det givetvis nödvändigt med en ändring av hyresregleringslagen, så att denna ej kommer att avse dylika möblerade lägenheter. Vid avfattandet av förslaget i nu förevarande del har priskontrollnämnden utgått från sagda lagändring som en grundförutsättning.

Beträffande *tjänster* kan den nuvarande begränsningen näppeligen kvarstå. Uppförande av byggnad och arbete därå är exempelvis för närvarande undandraget prisregleringslagen. Även om det i många fall kan komma att visa sig förenat med svårigheter att tillämpa lagens bestämmelser för sådana slag av arbeten, finnes det dock andra fall, där ingrepp i enlighet med lagens föreskrifter både äro av behovet påkallade och tekniskt genomförbara. Överhuvud taget böra tjänster av alla slag föras in under lagen, oavsett om de utföras å fast egendom eller förnödenhet eller äro att hänföra till allmän hygien, såsom frisörarbete, eller till de s. k. fria yrkena. Jämväl i fråga om de sistnämnda torde böra framhållas, att ingripandet enligt prisregleringslagen

endast i viss utsträckning torde vara praktiskt genomförbara. Lagen bör dock principiellt medgiva sådana ingrepp.

Begreppet »tjänst» omfattar givetvis även transporter.

Tveksamt är under vilken rubrik annonser samt biograf- och teaterbiljetter skola gå. Vare sig de falla under »förnödenhet» eller »tjänst» i vidsträckt bemärkelse böra de emellertid träffas av prisregleringslagens bestämmelser.

Det i prisregleringslagen gällande undantaget för arbets- och löneförhållanden mellan arbetstagare och arbetsgivare, vilket i nämnda lag liksom i förslaget uttryckts genom begränsningen till sådan tjänst, som utföres av någon »såsom företagare åt annan», bör givetvis kvarstå.

I remissyttrandena har priskontrollnämndens förslag beträffande området för priskontrollen — liksom nämndens förslag i övrigt — lämnats utan erinran av *fullmäktige i riksbanken, statens industrikommission* samt *Sveriges hantverks- och småindustriorganisation*.

Förslaget till utvidgning av prisregleringslagens tillämpningsområde har i ett par remissyttranden föranlett vissa allmänna uttalanden. Sålunda har *statens livsmedelskommission* framhållit, att förslaget innebure en väsentlig utsträckning och skärpning av priskontrollen. Det förutsattes i förslaget att priskontrollnämnden, som i sista hand hade att svara för prisövervakningen, skulle tillerkännas befogenheter av utomordentligt stor räckvidd. Med den föreslagna utvidgningen torde det komma att finnas endast ett fåtal områden inom samhällslivet, inom vilka nämnden icke hade att ingripa med övervakning och kontroll.

Liknande synpunkter ha framhållits av *kooperativa förbundet*.

Sveriges lantbruksförbund har anfört:

Enligt förbundets uppfattning torde en utvidgning av priskontrollen få betraktas som ett oundgängligt led i kampen mot inflation. Då dessutom priskontrollen inom det verksamhetsområde, förbundet representerar, varit så gott som fullständig, hälsar förbundet med tillfredsställelse de föreslagna bestämmelserna om utvidgat prisstopp och utsträckandet av priskontrollen till samtliga viktigare områden. Självklart komma stora krav att ställas på de tillämpande myndigheterna, så att de vidsträckta befogenheterna icke missbrukas. Detta gäller så mycket mer som en stor del av den kritik, som tidigare riktats mot de priskontrollerande organens verksamhet, måste anses befogad. Det må i detta sammanhang särskilt påpekas, att prispolitiken icke bör så ensidigt inriktas på målet att till varje pris hindra prishöjningar, att folkhushållets intresse av exempelvis största möjliga livsmedelsproduktion därigenom blir lidande. Det må beaktas, att en priskontroll, som medför ett nedläggande eller en minskning av dylik produktion, icke är ett led i åtgärderna mot inflation utan snarare tvärtom. En allmän förutsättning av största vikt för ett genomförande av den nu påbudna strängare prispolitiken är givetvis vidare att det lönestopp, som sedan en tid tillbaka ernåtts, kan upprätthållas. Skulle så icke bliva fallet, måste prisregleringen ges en annan utformning. Förbundet vill även begagna tillfället att påpeka vikten av att priskontrollnämnden i sin verksamhet fastställer och följer allmänna riktlinjer, som i görligaste mån tillämpas lika på likartade ärenden.

Kommerskollegium — som icke funnit anledning att ingå på en närmare diskussion angående de allmänna grunderna för prisregleringslagens tillämp-

ning — har emellertid ansett sig böra framhålla, att även om med den utomordentligt vidlyftiga apparat, som prisregleringen successivt nödvändiggjort, ojämnheter och olägenheter för de enskilda givetvis icke kunnat undvikas, man dock måste karakterisera priskontrollverksamheten såsom ägnad att fylla de anspråk, som statsmakterna kunde ställa därpå. Kollegium ville dock understryka, att det vore en viktig uppgift för prisregleringsverksamheten icke endast att hålla en stabil prisnivå utan också att åstadkomma ett så jämnt prisläge som möjligt. Det vore icke endast för åstadkommande av en så rättvis belastning de olika företagen emellan som möjligt utan framför allt med hänsyn till själva prisnivåns uppbyggnad som kollegium funne det angeläget att betona, att en så jämn prisnivå som möjligt hölles.

Liknande synpunkter ha framhållits av *Sveriges köpmannaförbund*. Enligt förbundets mening vore det ofrånkomligt att, om nya befogenheter tillades priskontrollnämnden, garantier i möjligaste mån lämnades för en enhetlig tillämpning av prisregleringslagen.

Beträffande frågan om priskontrollen bör gälla även vid överlåtelse av fast egendom har *livsmedelskommissionen* till en början anført att, då fast egendom ej kunde hänföras till begreppet förnödenhet, fast egendom hittills ej varit föremål för prisreglering i den ordning, som avses i prisregleringslagen. Det borde emellertid enligt kommissionens mening beaktas, att en viss prisreglering det oaktat utövades beträffande fast egendom därigenom, att priserna vid överlåtelse av sådan egendom — liksom vid upplåtelse av nyttjanderätt — i regel anpassades efter den avkastning, som den fasta egendomen lämnade. Storleken av denna avkastning vore nämligen direkt beroende av de produktpriser, som kunde erhållas och vilka genom statliga ingripanden så gott som allmänt vore reglerade. Såvitt kommissionen kunnat bedöma hade hitintills något större behov av en mera direkt prisreglering beträffande fast egendom icke gjort sig märkbar. Kommissionen delade på grund härav priskontrollnämndens uppfattning, att överlåtelse av fast egendom tills vidare borde lämnas utanför lagens tillämpningsområde.

Vad angår frågan om priskontroll vid upplåtelse av nyttjanderätt till fast egendom har *livsmedelskommissionen* anført:

I fråga om nyttjanderätt till fast egendom biträder livsmedelskommissionen priskontrollnämndens åsikt, att tomträtt och vattenfallsrätt utan vidare böra avföras såsom lämpliga prisregleringsobjekt. Mera tveksamt kan det däremot förhålla sig med arrende och begränsade nyttjanderätter, bland vilka främst kan nämnas avverkningsrätt.

Kommissionen vill vitsorda, att ur vissa synpunkter skäl kunna tala för att arrende göres till föremål för prisreglering i och för förhindrande av en otillbörlig stegring av arrendeavgifterna. Det kan nämligen tänkas, att jordägarna vid förnyelse av arrendeavtal kunna visa benägenhet att söka på ett icke önskvärt sätt pressa arrendesummorna i höjden. I många fall kan det emellertid icke anses såsom ett samhälleligt önskemål att förhindra höjning av arrendeavgifterna. Arrendeavtal äro ofta slutna på förhållandevis lång tid. En arrendeavgift, som fastställdes för 10—15 år sedan, kan i många

fall med hänsyn till de nuvarande förhållandena anses vara alltför låg. Så kunna exempelvis avsättningsförhållandena i trakten ha förbättrats, den arrenderade fastigheten ha försetts med nya byggnader, torrlägningsföretag ha genomförts o. s. v. Enligt kommissionens mening måste det vara förenat med mycket stora svårigheter att avgöra, till vilket belopp arrendet i dylika fall skäligen bör höjas. Därest arrendetiden är relativt lång, erfordras här för en bedömning icke endast av produktions- och avsättningsbetingelserna för närvarande utan även av förhållandena under kommande år. Med hänsyn härtill anser sig kommissionen böra avstyrka statliga ingripanden på förevarande område. Skulle emellertid en prisreglering av arrendeavgifterna anses nödvändig ur andra synpunkter än dem kommissionen i första hand har att beakta, är det kommissionens åsikt, att denna reglering bör ske med stöd av en särskild lag och på liknande sätt som skett beträffande hyra. De nuvarande priskontrollmyndigheterna torde nämligen icke äga den organisation eller vara utrustade med den sakkunskap, som erfordras för att avgöra de invecklade och speciella frågor, som med nödvändighet måste uppstå vid en arrendereglering.

Vad beträffar de begränsade nyttjanderätterna, bland vilka i förevarande hänseende avverkningsrätterna synas i första hand böra ägnas uppmärksamhet, gäller även här vad ovan anförts därom, att de ersättningar, som utgå för upplåtande av nyttjanderätt till fast egendom, i regel torde anpassa sig efter de fastställda produktpriserna. I nuvarande bekymmersamma bränslesituation torde emellertid avverkningsrätterna vara särskilt begärliga. Det är möjligt, att en jordägare genom upplåtelse av avverkningsrätt kan kringgå bestämmelserna om normalpris på ved. Därest någon tendens i denna riktning förefunnes, vilket icke framgår av priskontrollnämndens motivering, vill kommissionen icke avstyrka, att prisregleringslagen göres tillämplig å dylik upplåtelse.

Livsmedelskommissionen har ej något att erinra mot nämndens förslag i vad det angår nyttjanderätt till sådan lägenhet, varå stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionat rörelse äger tillämpning.

Stockholms handelskammare, i vars yttrande *Sveriges centrala hotell- och restaurangförening* förklarar sig instämma, har förklarar sig principiellt icke hava något att erinra mot den föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde till att omfatta nyttjande av viss fast egendom jämte möblerade rum.

Sveriges lantbruksförbund har uttalat, att förbundet vore ense med priskontrollnämnden däri att, därest priskontrollen ansåges böra utsträckas till att avse jämväl jordbruksarrenden, detta lämpligen borde ske vid sidan av den allmänna priskontrollen, exempelvis på enahanda sätt som för närvarande skedde vid hyresreglering.

Lantbruksförbundet har vidare anfört:

Angående förslaget att utvidga priskontrollen till vissa begränsade nyttjanderätter är förbundet synnerligen tveksamt, huruvida en priskontroll av särskilt skogsavverkningsrätter någonsin skall kunna med framgång genomföras. Dessa avverkningsrätter äro av synnerligen varierande karaktär och värde och en generellt användbar norm för deras prissättande torde näppe- ligen kunna utfinnas. Deras värde är nämligen beroende av virkesbeståndets sammansättning i varje särskilt fall, skogslottens belägenhet samt tillgång till arbetskraft, kommunikationer m. m. Härtill kommer, att större delen

av de avverkningsrätter, som gå i allmänna handeln, försäljas genom auktionsförfarande, vid vilket staten är den utan gensägelse störste säljaren. En prisreglering på detta område torde förutsätta, att detta auktionsförfarande upphör. Även om alltså förbundet ifrågasätter den praktiska betydelsen och tillämpligheten av en priskontroll på detta område, vill förbundet dock icke motsätta sig att möjlighet beredes för en sådan, om behov därav trots allt skulle anses föreligga.

Landsorganisationen i Sverige har anfört:

Nyttjanderätt till fast egendom har upptagits som prisregleringsobjekt endast i vad fråga är om begränsade sakrätter samt förhyrning av lägenhet, på vilken hotell- och pensionatstadgan äger tillämpning. Något hållbart skäl varför icke ytterligare åtminstone arrende lägges under priskontrollen har nämnden icke anfört. Nämnden anser att en eventuell reglering av denna fråga bör ske genom speciallagstiftning på sätt skett beträffande hyra. En priskontroll på detta område torde dock varken vara av den omfattning eller äga den allmänna sociala betydelse, som föranlett att hyresregleringen undantagits från nämndens verksamhetsområde. Att inrymma en kontroll över arrendeförhållanden under hyresregleringslagen skulle med hänsyn till denna lags begränsning till tätorterna förutsätta en utbyggnad av hyresregleringens organisation, som uppenbarligen icke är möjlig; å andra sidan kan det knappast ifrågakomma att för en sådan kontroll inrätta speciella organ.

Bränslekommissionen har i förevarande hänseende anfört:

Genom den föreslagna utvidgningen av prisregleringslagens område komma bland annat även överlåtelse av avverkningsrätter att kunna bli föremål för prisreglering. Redan i sin skrivelse den 30 juni 1942 angående viss reglering av förvärv av skogsavverkningsrätt har kommissionen framhållit bland annat, att prisbildningen å rotstående virke borde bli föremål för kontroll. För att förhindra sådana inköp av skog på rot, som inverkade menligt på uppgjorda försörjnings- och transportplaner samt på prisbildningen, utfärdades därför på kommissionens hemställan kungörelsen den 18 juli 1942 angående viss reglering av förvärv av skogsavverkningsrätt m. m. Med stöd av kungörelsen har kommissionen i viss utsträckning utövat priskontroll i samband med beviljande av tillstånd att förvärva skogsavverkningsrätt. Med hänsyn till de svårigheter, som möta för en exakt kvantitets- och kvalitetsbestämning av växande skog, torde det vara praktiskt utförbart att åstadkomma priskontroll över rotköpen genom fastställande av normalpriser. Även om prisregleringslagen sålunda endast i viss utsträckning torde kunna tillämpas å detta område, synes det dock ur prisvårdande synpunkt angeläget, att prisregleringslagens bestämmelser om exempelvis uppgiftsskyldighet och prisocker kunna göras tillämpliga även på upplåtelse av skogsavverkningsrätt. På grund av vad sålunda anförts får kommissionen tillstyrka priskontrollnämndens förslag i detta avseende.

Sveriges industriförbund har avstyrkt förslaget om priskontroll såvitt anginge skogsavverkningsrätter. Enligt förbundets mening torde det icke kunna påstås och hade icke heller i motiven gjorts gällande, att något kännbart behov av priskontroll här föreläge. Framför allt måste emellertid betvivlas att praktiska möjligheter förefunnes att effektuera ens en någorlunda tillfredsställande priskontroll i fråga om skogsavverkningsrätter. Värdet av dessa rättigheter vore så skiftande, att någon generellt användbar norm för deras

prissättande svårigen torde kunna utfinnas. Bestämmelsen ifråga skulle därför säkerligen icke få någon praktisk betydelse. Att under sådana förhållanden principiellt föreskriva priskontroll på detta område skulle vara ägnat att på ett föga önskligt sätt minska respekten för gällande lagbestämmelser. Där- est nyttjanderätter till fast egendom över huvud ansåges böra omfattas av prisregleringslagen, borde fördenskull undantag i varje fall göras för skogs- avverkningsrätter.

Svenska arbetsgivareföreningen har instämt i industriförbundets yttrande.

Den föreslagna utvidgningen av priskontrollen i fråga om tjänster har behandlats i ett flertal remissyttranden.

Kommerskollegium har till en början erinrat om att förslaget innefattade en ganska väsentlig utvidgning av området för priskontrollen, i det att alla slag av tjänster, som yrkesmässigt utfördes, skulle vara föremål för prisreg- lering. Emot denna utvidgning hade emellertid från handelskamrarna fram- förts den anmärkningen, att härunder komme att falla även utförande av arbeten — exempelvis revisors- och advokatverksamhet ävensom byggnads- verksamhet enligt entreprenad — för vilka prissättningen knappast kunde effektivt övervakas och regleras.

Sedan kommerskollegium vidare åberopat, att kollegium i utlåtande den 11 december 1941 över då föreliggande förslag till prisregleringslag uttalat sin tveksamhet i fråga om utsträckande av priskontrollen till samtliga tjänster, har kollegium i sitt nu avgivna utlåtande ytterligare anfört:

Sedan kollegium avgav sitt berörda yttrande, har situationen i så måtto ändrats, som ett prisstopp genomförts över så gott som hela området av det ekonomiska livet, och kollegium finner det med hänsyn härtill i och för sig icke oriktigt, att i samband med den utbyggnad av priskontrollverksamheten, som är åsyftad genom prisstoppets närmare legalisering i förevarande lag- förslag, tillsyn övas, att icke möjlighet beredes vissa grupper av yrkesidkare att oberoende av prisregleringen utnyttja de förtjänstmöjligheter, som kunna erbjuda sig. Det måste för de företag, som drabbas av prisstoppbestämmel- serna, onekligen kännas som en viss trygghet att även tjänster av de slag, som här åsyftas, läggas under en viss priskontroll, och då denna priskontroll i första hand enligt 2 § icke sträcker sig vidare än till en anmälningsplikt, sy- nas några större betänkligheter mot en dylik ordning knappast kunna göras gällande. I varje fall lär det förhållandet, att även dylika tjänster läggas under priskontrollen, öva en viss psykologisk verkan på prusbildningen på ifrågavarande områden.

Statens livsmedelskommission har gjort följande uttalande:

Priskontrollnämnden har icke anfört någon mer ingående motivering för sitt nu framlagda utvidgningsförslag. Däremot har nämnden beträffande tjänster, bestående i uppförande av byggnad och arbete därå, anfört, att det i många fall kan komma att visa sig förenat med svårigheter att tillämpa la- gens bestämmelser för sådana arbeten. Och beträffande de fria yrkena har nämnden framhållit, att ingripanden enligt prisregleringslagen endast i viss utsträckning torde vara praktiskt genomförbara. Med hänsyn till vad nämnden sålunda själv anfört synes lämpligheten av de föreslagna utvidgningarna kunna starkt ifrågasättas. Livsmedelskommissionen måste uttala betänklig-

heter mot införande av ett stadgande, vars tillämpning redan vid stadgandets tillkomst måste betecknas såsom förenad med avsevärda svårigheter eller endast i viss utsträckning genomförbar.

Landsorganisationen i Sverige har förklarat, att med tillämpningsområdets utvidgning beträffande tjänster till bl. a. de fria yrkena tillgodosåges ett allmänt önskemål. I förslaget uttalades emellertid, att ingripanden enligt prisregleringslagen i dessa fall endast i viss utsträckning torde vara praktiskt genomförbara. Utan att bagatellisera de svårigheter, som mötte för en effektiv kontroll över arvodessättningen inom de fria yrkena, ville landsorganisationen understryka vikten av att utsträckningen av lagens tillämpningsområde i detta avseende icke bleve av endast principiell betydelse.

Sveriges köpmannaförbund har i och för sig icke haft något att erinra mot den föreslagna utvidgningen av området för priskontrollen. Förbundet har emellertid uttalat viss tvekan med hänsyn till svårigheterna att erhålla en effektiv tillämpning av eventuella åtgärder inom det vidsträckta tillämpningsområdet, vilka svårigheter kunde medföra att respekten för lagstiftningen minskades. Liknande synpunkter ha anförts av *Sveriges grossistförbund*.

Kooperativa förbundet har ansett tvekan kunna råda därom, huruvida ett indragande av alla slags tjänster under den statliga priskontrollen kunde leda till avsett praktiskt resultat.

Sveriges industriförbund har — med instämmande av *svenska arbetsgivareföreningen* — anfört följande:

Uppenbarligen är det i praktiken ogörligt att prisreglera en så komplicerad och till värdet så ytterligt växlande »tjänst» som t. ex. uppförandet av byggnad. Dessa svårigheter ha även vitsordats i motiven till förslaget. Måhända har detta endast åsyftat att möjliggöra enhetliga kalkyleringsgrunder för byggnadsentreprenader och andra anläggningsarbeten. Den högst varierande beskaffenheten av dylika arbeten skulle emellertid nödvändiggöra ett synnerligen invecklat och i praktiken säkerligen icke användbart system av kalkyleringsbestämmelser. Det sagda gäller även flertalet reparations-, installations- och andra dylika arbeten, som utföras å fastighet. Endast undantagsvis torde tjänster av detta slag vara av så enhetlig beskaffenhet, att de kunna göras till föremål för effektiv priskontroll. Behovet av priskontroll i fråga om uppförande av byggnader samt reparationer och andra arbeten å byggnader torde vidare vara mindre framträdande än i fråga om åtskilliga andra slag av tjänster. Beträffande hyresfastigheter garanterar gällande hyreskontroll, att hyran icke utan vidare får påverkas av kostnaderna för byggnads uppförande, reparationer etc. I fråga om andra fastigheter torde staten i stor utsträckning vara beställare och redan därigenom ha viss möjlighet att kontrollera prisutvecklingen på tjänsterna i fråga. De tjänster slutligen, som falla inom de fria yrkena, äro på grund av sin art icke heller ägnade att upptagas i prisregleringslagen. Med hänsyn härtill får förbundet avstyrka en utvidgning av prisregleringslagen i fråga om tjänster.

Det enligt prisregleringslagen gällande undantaget i fråga om arbetsförhållanden mellan arbetstagare och arbetsgivare — vilket undantag priskontrollnämnden förutsätter allttjämt skola bestå — har närmare behandlats av *Sveriges köpmannaförbund*, som därvid anfört:

Den föreslagna utsträckningen av tillämpningsområdet medför bl. a. att tjänster av alla slag föras in under lagen, oavsett om de utföras å fast egendom eller förnödenhet eller äro att hänföra till allmän hygien eller till de s. k. fria yrkena. Undantag göres dock liksom hittills för arbets- och löneförhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare. Redan i det yttrande, som förbundet avgav i anledning av remiss den 13 november 1941 angående ett inom priskontrollnämnden utarbetat utkast till lag angående ändringar i vissa delar av prisregleringslagen, framhöll förbundet med anledning av att löneförhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare enligt förslaget lämnats utanför lagens bestämmelser, att »ett fixerande av priset för förnödenhet eller för en tjänst också innebär ett fixerande av ersättningen för den arbetsprestation, som ligger bakom tillverkningen, försäljningen eller tjänsten.» Förbundet fortsatte i sitt nämnda yttrande: »För näringsidkare och företagare kan sålunda arbetslön enligt lagen bestämmas.» Icke heller då påyrkade förbundet att förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare skulle omfattas av lagen, men utöver vad förbundet tidigare framhållit i denna sak skulle förbundet ännu en gång önska fästa uppmärksamheten på att samtidigt som arbetslöner frånsett indextillägg i väsentlig mån ligga utanför kontroll omfattar den prisreglerande verksamheten numera i detalj arbetslönerna för näringsidkare men däremot icke för dennes arbetstagare. I detta sammanhang kan nämnas att bristen på arbetskraft medfört en betydande ökning av arbetslönerna för i synnerhet den yngre arbetskraften inom detaljhandeln, för vilken höjning detaljhandeln icke medgivits ersättning i form av motsvarande högre marginaler.

*Departements-
chefen.*

Den skärpning av den ekonomiska politiken, som genomförts i syfte att minska riskerna för en skadlig prisstegring, gör en utvidgning av prisregleringslagens tillämpningsområde påkallad. Å andra sidan bör lagen icke göras tillämplig på sådana områden, där lagen till följd av sin konstruktion icke passar eller där på grund av de prisreglerande organens sammansättning och verksamhetsmetoder efterlevnaden av lagens bestämmelser icke kan effektivt övervakas.

Självfallet bör prisregleringslagen alltjämt gälla i fråga om försäljning av förnödenheter. Någon ändring härutinnan har icke heller från något håll påyrkats. Däremot har priskontrollnämnden såsom objekt för prisregleringen ifrågasatt jämväl upplåtelse av nyttjanderätt till förnödenhet. Något egentligt behov av en dylik utvidgning torde dock, såvitt av utredningen framgår, icke kunna anses föreligga. Vid sådant förhållande och då jag icke avser att nu framlägga förslag till helt ny prisregleringslag, har den ifrågasatta bestämmelsen icke medtagits i departementsförslaget.

I priskontrollnämndens promemoria har diskuterats möjligheten att göra prisregleringslagen — som för närvarande gäller endast i fråga om försäljning av förnödenheter samt utförande av tjänster av vissa slag — tillämplig med avseende å försäljning av fast egendom. Tanken har emellertid avvisats. För egen del finner jag det välbetänkt att icke utsträcka lagen till att gälla överlåtelse av fast egendom. Jag vill i detta sammanhang understryka den av livsmedelskommissionen framförda synpunkten att genom prisreglering beträffande jordbrukets produkter en viss prisreglerande effekt erhålles jämväl med avseende å försäljning av jordbruksfastigheter.

Motsvarande gäller på grund av den genomförda hyresregleringen i fråga om flertalet hyresfastigheter.

Priskontrollnämnden har vidare upptagit frågan om prisregleringslagens tillämpning vid upplåtelse av nyttjanderätt till fast egendom. Vad först angår arrende har nämnden därvid uttalat att nämnden, dock efter viss tvekan, kommit till den uppfattningen att, därest åtgärder skulle vidtagas i fråga om arrendeavgifterna, detta lämpligen borde ske på enahanda sätt som skett beträffande hyra. Jämväl livsmedelskommissionen och Sveriges lantbruksförbund ha uttalat betänkligheter mot att göra prisregleringslagen tillämplig i fråga om arrenden. Jag delar dessa betänkligheter. Den nuvarande prisregleringslagen är icke så utformad, att den passar för det område, varom nu är tal. Ej heller torde de allmänna prismyndigheterna vara väl skickade att avgöra de frågor av speciell natur, som skulle aktualiseras genom en utvidgning av prisregleringslagen till att omfatta arrenden. Jag förordar därför att, om förhållandena skulle nödvändiggöra en statlig priskontroll med avseende å arrenden, denna fråga göres till föremål för specialreglering.

Enligt priskontrollnämndens mening borde sådana begränsade nyttjanderätter till fast egendom, varom förmåles i 1 kap. 7 § lagen om nyttjanderätt till fast egendom, träffas av prisregleringslagens bestämmelser. De i nyssnämnda lagrum angivna rättigheterna äro sådana, som avse rätt att å fastighet avverka skog eller där taga torv, ler, grus, sten eller annat, som icke är att hänföra till fastighetens vanliga avkastning, eller att jaga eller fiska. Den grupp av rättigheter, som priskontrollnämnden närmast åsyftar med sitt förslag, är avverkningsrätterna. Emellertid hava vissa remissinstanser uttalat tvekan om lämpligheten att utsträcka prisregleringslagen till att avse dylika rättigheter. Det har härvid framhållits, att en dylik utvidgning icke skulle få någon nämnvärd praktisk betydelse med hänsyn till att värdet å dylika rättigheter vore så skiftande, att någon generellt användbar norm för deras prissättande svårligen kunde utfinnas. Dessa uttalanden torde icke sakna fog. Visserligen vore det tänkbart att — även om man sålunda icke kan tänka sig en priskontroll å avverkningsrättigheter genom generella prisbestämmelser — prisregleringslagen likväl i princip gjordes tillämplig å dylika rättigheter för att därigenom lagens bestämmelser om uppgiftsskyldighet m. m. skulle gälla även på förevarande område. Emellertid torde det icke vara påkallat att av dylika skäl föra in avverkningsrättigheterna under prisregleringslagen med hänsyn till att enligt gällande bestämmelser dylika rättigheter överhuvud icke må förvärvas annat än efter särskilt tillstånd. Genom kungörelse den 18 juli 1942 (nr 722) angående viss reglering av förvärv av skogsavverkningsrätt, m. m. har nämligen föreskrivits, att förvärv av skogsavverkningsrätt mot vederlag får, med vissa angivna undantag, ske endast efter tillstånd av bränslekommissionen eller å dess vägnar samt att vid tillståndets beviljande föreskrifter må meddelas rörande de villkor, under vilka tillståndet må tillgodonjutas; överträdelse av det i kungörelsen stadgade förbudet eller brott mot villkor, som föreskrivits med stöd

av kungörelsen, äro straffbelagda. Med hänsyn till det nu anförda och då, enligt vad jag tidigare föreslagit, arrenden icke skola föras in under prisregleringslagen, vill jag för min del åtminstone icke för närvarande förorda, att prisregleringslagen göres tillämplig å avverkningsrättigheter. Vid sådant förhållande torde ej heller övriga i 1 kap. 7 § nyttjanderättslagen omnämnda rättigheter böra föras in under prisregleringslagen. Därest en speciallagstiftning kommer till stånd rörande prisreglering av arrenden, torde böra undersökas huruvida icke en dylik speciallag med fördel kan göras tillämplig även i fråga om sådana begränsade rättigheter, som i nyssnämnda lagrum avses. Därest så icke kan ske, torde deras införande under prisregleringslagen få tagas under förnyat övervägande.

I lagen om hyresreglering m. m. har, efter beslut av årets riksdag, upptagits en bestämmelse att nämnda lag icke skall äga tillämpning på bostadsupplåtelse i hotell- eller pensionatrörelse, i den mån prisregleringslagen erhållit tillämpning därå. Den sålunda företagna lagändringen föranleddes av priskontrollnämndens förslag, att under prisregleringslagen skall inbegripas upplåtelse av nyttjanderätt till lägenhet, varå stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse äger tillämpning. Att priskontrollen beträffande ifrågavarande nyttjanderätter ansetts böra ske på grundval av prisregleringslagen och icke enligt hyresregleringslagen beror bland annat på, att i hotell- och pensionatrörelse ganska ofta tillämpas enhetspris för rum och mat; vid sådant förhållande har det ansetts naturligt att priskontrollen i fråga om bostadsupplåtelsen skedde i samma ordning som beträffande tillhandahållandet av maten. Därtill kommer att bostadsupplåtelsen regelmässigt är kombinerad med utförandet av vissa tjänster åt hyresgästen, vilka i priskontrollhänseende falla under prisregleringslagen. Med hänsyn till det anförda torde sådan ändring nu böra vidtagas i prisregleringslagen, att denna kommer att avse jämväl bostadsupplåtelse i hotell- eller pensionatrörelse. Denna ändring torde lämpligen kunna genomföras på så sätt att i 2 § — där lagens tillämpningsområde bestämmes — intages ett stadgande att lika med utförande av tjänst skall enligt lagen anses utövande av verksamhet, som avser att åt resande eller andra mot betalning tillhandahålla möblerad bostad, vare sig ensamt eller i förening med förplägnad. Väljes denna konstruktion, sker i formellt hänseende icke någon ändring i fråga om författningens ram; i de olika paragraferna komma sålunda fortfarande endast förnödenheter och tjänster att anges som objekt för de i respektive paragrafer meddelade bestämmelserna. Såsom av den föreslagna lagtexten framgår har jag, vidkommande frågan i vilken omfattning bostadsupplåtelse i hotell- eller pensionatrörelse bör hänföras under prisregleringslagen, icke ansett någon skillnad i förevarande hänseende böra göras mellan de fall, då för rörelsens bedrivande fordras myndighets tillstånd, och de fall då allenast anmälan om rörelsen skall göras.

Beträffande tjänster som objekt för prisregleringen har priskontrollnämnden i sin promemoria anført, att den nuvarande begränsningen näppeligen kunde kvarstå. Nämnden har för sin del ansett lagen böra utvidgas till att

gälla tjänster överhuvud taget oavsett deras beskaffenhet; nämnden har dock samtidigt uttalat, att beträffande vissa tjänster ingripanden enligt prisregleringslagen vore praktiskt genomförbara endast i begränsad utsträckning. Vid remissbehandlingen ha från några håll uttalats betänkligheter mot den föreslagna utvidgningen, främst med hänsyn till de betydande praktiska svårigheter som ofrånkomligen äro förknippade med en prisreglering av vissa slag av tjänster. Emellertid torde man av berörda förhållande icke böra draga den slutsatsen, att någon utvidgning beträffande tjänster överhuvud icke bör ske. Det bör beaktas dels att åtskilliga slag av tjänster, som nu falla utanför prisregleringslagen, väl torde lämpa sig för en direkt prisreglering, dels ock att vissa bestämmelser i prisregleringslagen, såsom bestämmelserna om anmälnings- och uppgiftsskyldighet, torde kunna vinna tillämpning även beträffande sådana tjänster, som till följd av sin beskaffenhet icke äro lämpliga objekt för exempelvis normalprisbestämmelserna. Å andra sidan torde det icke vara möjligt att i lagtexten direkt angiva de ytterligare slag av tjänster, i fråga om vilka prisregleringslagen nu kan och bör göras tillämplig. Vid sådant förhållande och då det med hänsyn till den skärpta priskontrollen är angeläget, att prisregleringslagen göres tillämplig å tjänster i vidast möjliga omfattning, torde priskontrollnämndens förslag böra godtagas; prisregleringslagen torde sålunda i princip böra göras tillämplig beträffande alla slag av tjänster. Det torde sedan få ankomma på Kungl. Maj:t respektive de tillämpande myndigheterna att i förekommande fall pröva, vilka av prisregleringslagens bestämmelser som böra och kunna tillämpas beträffande tjänst av visst slag. Jag vill tillägga att den anordning, jag sålunda föreslår, konstruktionsmässigt icke avviker från gällande lag. Beträffande denna fråga må hänvisas till mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 8 maj 1942 vid remiss till lagrådet av då föreliggande förslag till prisregleringslag. Jag anförde därvid, att även med den begränsade utvidgning av prisregleringslagen, som då föreslogs, lagen komme att omfatta en del tjänster, där en tillämpning av lagen kunde erbjuda betydande svårigheter; då fråga uppkomme om meddelande av föreskrift enligt lagen, måste därför med hänsyn till förhållandena inom den ifrågakomna branschen prövas, huruvida sådan föreskrift lämpligen borde meddelas eller icke. — Det torde slutligen böra tilläggas, att förslaget så till vida överensstämmer med gällande lag att priskontrollen icke skall avse arbetsgivares och arbetstagares inbördes löneförhållanden utan endast tjänster, som företagare yrkesmässigt utför åt annan.

Det torde icke kunna undvikas, att därest åt prisregleringslagen gives sådan utformning att den skall avse tjänster överhuvud taget, vissa gränsfall kunna uppstå, där tvekan råder om föremålet för avtalet är att anse såsom »tjänst» eller icke. Någon närmare definition torde emellertid icke kunna givas i lagtexten utan torde det få ankomma på rättstillämpningen att i tveklaktiga fall lämna svar på frågan. Priskontrollnämnden har i detta sammanhang uttalat tvekan under vilken rubrik teaterbiljetter m. m. samt annonser skola hänföras. Såväl uppförandet av en teaterföreställning som en tidnings annonsverksamhet torde emellertid i förevarande sammanhang vara att anse såsom utförande av tjänst.

Utformningen av prisstoppbegreppet.

Priskontrollnämnden har i sin promemoria erinrat om att de i 2 § första stycket under 3) och 2 § andra stycket prisregleringslagen intagna föreskrifterna om prisstopp konstruerats som en anmälningsskyldighet i kombination med ett förbud att utan tillstånd höja priset under viss tid. Nämnden har vidare uppgivit, att prisstopp utfärdats i fyra fall, nämligen dels i fråga om tarmar, dels beträffande restauranger och andra näringsställen, dels angående vissa fiskinläggningar och dels generellt (med vissa angivna undantag).

Beträffande innebörden av priskontrollnämndens ändringsförslag har nämnden anfört:

Vid tillämpningen av det nu gällande allmänna prisstoppet ha svårigheter, sammanhängande med den tekniska utformningen av 2 § första stycket under 3), yppat sig i vissa hänseenden. En strikt tillämpning av lagrummet kräver, att stoppriset skall vara det pris, som tillämpas av respektive näringsidkare den dag, föreskrift om prisstopp meddelas. Ett noteringspris nämnda dag får anses som ett tillämpat pris, även om ingen försäljning den dagen ägt rum. Prisregleringslagen säger däremot ej huru det skall förfaras om en näringsidkare, som tidigare fört en viss vara i handeln men icke salufört den vid den kritiska tidpunkten och då ej heller noterat densamma i visst pris, sedan återupptar försäljningen. Gångse pris eller av näringsidkaren senast tillämpat pris bör måhända då vara stoppris. Ej heller ger prisregleringslagen någon ledning för huru prisstoppbestämmelserna i 2 § skola tillämpas beträffande en efter prisstoppdagen nyetablerad näringsidkare. Gångse pris kan förmodligen anses såsom stoppris.

Den tidrymd, under vilken prisstoppet kan verka, måste vidare anses för kort för att myndigheterna skola — där detta överhuvud är möjligt — hinna vidtaga en definitiv prisreglering.

Vid tillämpningen av det nu gällande allmänna prisstoppet har det vid stopptidens utgång i många fall visat sig svårt att finna former för en definitiv prisreglering. Det är nämligen icke möjligt att fastställa normalpriser för samtliga förnödenheter och tjänster. Å andra sidan är det med nuvarande skärpta prispolitik icke försvarligt att efter stopptidens utgång lämna prisbildningen fri, även om de förnödenheter och tjänster, som det här i allmänhet blir fråga om, icke i och för sig tillhöra de för folkförsörjningen betydelsefullaste. De krav, som för närvarande ställas på prispolitiken, synas förutsetta möjligheter att genomföra ett permanent prisstopp.

Med hänsyn till dessa omständigheter synes en ändring vara oundgängligen nödvändig av bestämmelserna om prisstopp. Prisstopp skall enligt förslaget kunna meddelas att gälla under viss tid, högst två månader, med möjlighet till förlängning. Prisstoppdagen bör kunna bestämmas till viss förluten tid. Med hänsyn härtill och till det förhållandet, att prisstoppet bör kunna skära igenom i före detsamma vidtagen prishöjning, har uttrycket »icke — höja priset» i 2 § utbytt mot »icke — — betinga sig högre pris». Det pris, som å prisstoppdagen tillämpats (noterats) av respektive näringsidkare, är i första hand att anse som stoppris. I andra hand ifrågakommer det pris, som å prisstoppdagen är att anse såsom gångse. I tredje

hand bör det av näringsidkaren före stoppdagen senast tillämpade priset gälla som stoppris. Det nu sagda har avseende å näringsidkare, som vid tidpunkten för prisstoppets införande driver eller tidigare drivit det slags rörelse, som blivit föremål för prisstoppet. För nyetablerade företag böra gängse priser å prisstoppdagen vara stoppriser.

Anmärkas bör, att prisstoppet räknas individuellt med hänsyn till de priser, som varje näringsidkare för sig uttagit.

Det bör jämväl framhållas, att hinder icke lärer möta att enligt bestämmelserna i ifrågavarande lagrum sätta prisstopp för de i ett pris ingående delarna, så att exempelvis en tillverkare icke får vid sin kalkylering av priset å en produkt utgå från högre materialpriser, arbetslöner eller marginaler än dem som han vid tidpunkten för prisstoppets införande räknat med för samma eller liknande slags vara. Marginalerna skola därvid räknas absolut, d. v. s. i kronor och ören.

I nämndens förslag har icke medtagits rekvisitet »yrkesmässig» i förevarande paragraf. Anledningen härtill är den, att överensstämmelse bör råda med bestämmelserna rörande normalpris, vilka avse jämväl icke yrkesmässig verksamhet.

Såvitt angår varor, kan det tänkas, att efter ett prisstopp nya varor, som icke tidigare förekommit, börja föras i handeln. Fråga är hur en första prissättning å desamma skall kunna regleras. I fråga om ersättningsmedel för ransonerade livsmedel finnes det redan en av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse (nr 147/1942), som möjliggör kontroll av prissättningen å nya sådana ersättningsmedel i samband med beviljande av tillstånd till försäljning av desamma. Även beträffande andra varor skulle en liknande utväg kunna tänkas. Visserligen skulle i prisregleringslagen kunna upptagas en bestämmelse i ämnet, som förbjuder saluhållande av nya varor inom den bransch, som träffas av prisstoppet, innan varornas pris blivit i vederbörlig ordning fastställt, men fråga är, om detta med hänsyn till innehållet i nyssnämnda kungörelse är den lagtekniskt riktiga utvägen. Priskontrollnämnden har därför icke i förslaget medtagit en dylik bestämmelse.

Priskontrollnämndens förslag har föranlett *Sveriges industriförbund* att i det av förbundet avgivna remissyttrandet framhålla vissa allmänna synpunkter rörande prisstoppbestämmelserna. Förbundet har sålunda anfört:

Av särskild betydelse är den möjlighet, som skapas genom de nya bestämmelserna, att ernå ett effektivt allmänt prisstopp. Även enligt gällande prisregleringslag har priskontrollnämnden vissa medel till förfogande i detta hänseende, framför allt fastställandet av normalpris. Denna utväg är emellertid såsom i motiven anmärkes av praktiska skäl icke alltid tillfyllest. Ehuru betänkligheter i och för sig kunna resas mot ett utvidgande av prisstoppbestämmelserna, torde en sådan åtgärd i nuvarande läge få betraktas såsom ett led i kampen mot inflationen. Det är därför även enligt förbundets mening angeläget, att de priskontrollerande organen utrustas med tillräckligt effektiva bestämmelser av detta slag. I princip kan därför icke riktas någon erinran mot förslaget, att ett en gång påbjudet prisstopp skall kunna förlängas. Det synnerligen allvarliga ingripande, som ett sådant mera permanent verkande prisstopp innebär för näringslivet, och den vidsträckta makt, som härigenom lägges i priskontrollens hand, ställer naturligen å andra sidan de allra största krav på de tillämpande myndigheterna.

Enligt de direktiv, som för närvarande gälla för priskontrollnämndens

verksamhet, skola uppkommande kostnadsökningar bäras inom ramen för hittills medgivna priser. Det kan icke förnekas att denna grundsats på många håll inom industrien gett anledning till allvarliga bekymmer med hänsyn till den fortsatta utvecklingen. Framför allt ha farhågor yppats, att det prispolitiska mål, som prisregleringen avser att tjäna, så ensidigt beaktas, att det kommer i konflikt med folkhushållets intresse av att livsviktig produktion vidmakthålles. Det ligger därför vikt uppå att de utvidgade befogenheter, som enligt förslaget tilläggas priskontrollen, icke komma att utnyttjas på sådant sätt, att ett nedläggande eller hämmande av dylik produktion riskeras. Det måste i stället beaktas, att produktionens upprätthållande i största möjliga omfattning också är ett led i åtgärderna mot inflation.

Svenska arbetsgivareföreningen har instämt i industriförbundets yttrande. *Kooperativa förbundet* har anfört:

Innebörden av det föreslagna stadgandet är, att för sådana varor och tjänster etc., i fråga om vilka icke särskild föreskrift om normalpris el. dyl. utfärdats, kan i praktiken ett till tiden obegränsat prisstopp genomföras.

Förbundet anser sig i den rådande situationen icke kunna rikta någon principiell erinran häremot. Förbundet vill emellertid framhålla, att nämnda föreskrift torde böra tillämpas med största varsamhet, då det gäller genomförande av ett långvarigt prisstopp. Förbundet har observerat, att i motiveringen till förslaget påpekas, att »prisstoppet räknas individuellt med hänsyn till de priser, som varje näringsidkare för sig uttagit». Uppenbart är, att om prisstoptiden, på sätt nu avses, kan obegränsat utsträckas, kommer ett »individuellt prisstopp» att i vissa fall kunna verka orimligt betungande. Förbundet åsyftar sådana fall, där ett företag tidigare och allttjämt tillämpar pris på en viss förnödenhet eller tjänst, som avsevärt understiger det pris, som uttages av konkurrerande företag i samma bransch eller å samma ort.

Förbundet önskar i detta sammanhang erinra om det kända förhållandet, att den på grund av avspärrningen och andra omständigheter framkallade knapphetssituationen nödvändiggjort genomgripande statliga regleringsåtgärder på såväl utrikeshandelns som produktionens områden. Dessa åtgärder syfta bl. a. till att åstadkomma en fördelning mellan olika företag och företagsformer av de krympande varumängderna. Dessa statliga regleringsåtgärder ha i växande omfattning kommit att innebära en kvotning av de otillräckliga varupartierna, främst på områden, där tilldelningen icke kunnat byggas på redovisade kuponger till ransoneringskort respektive inköpslicenser. Ingreppen i fråga utöva ett med tiden allt starkare inflytande på själva konkurrensbetingelserna för olika företag och företagsformer. En allmän nivellering tenderar till följd av krigets direkta och indirekta följdverkningar att uppstå i fråga om de i fredstid föreliggande skiljaktigheterna i konkurrensförutsättningarna. Företag och företagsformer, vilka av olika skäl — samlade inköp, i stor skala, direkta kostnadsbesparande förbindelser med transoceanala leverantörsländer — i fredstid arbetat med lägre kostnader och därmed förmått hålla avsalupriserna till varuförbrukarna lägre, komma i nuvarande situation oundvikligen att mista en del av sitt försprång i konkurrenshänseende. Uppenbarligen kan det i längden komma att medföra orimliga verkningar, om varje som helst prishöjning till följd av prisstoppet skulle vara utesluten för företag, som förut tillämpat och allttjämt tillämpa avsevärt lägre priser än de för branschen genomsnittliga i fråga om sådana varor, som ännu icke i särskild ordning prisreglerats. Något dylikt skulle snarast bli liktydigt med en bestraffning av företag och företagsformer, som hållit lägre priser än de allmänt gängse. Även andra kostnadsökningar, som företaget självt icke

har möjlighet att påverka, böra beaktas i detta sammanhang. Såsom exempel härpå kunna lönekostnaderna nämnas. Dessa falla ju utanför priskontrollnämndens behörighetsområde. Företag, som tillämpa lägre priser, böra på nu anförda grunder, utan att vara alltför hårt bundna av prisstoppbestämmelserna, erhålla rätt att verkställa vissa prisjusteringar, så länge priserna alljämt mer markerat understiga de inom branschen eller orten allmänt gällande. Förbundet förutsätter emellertid, att de priskontrollerande myndigheterna vid det praktiska handhavandet av befogenheten att sätta långvariga »individuella prisstopp» taga i betraktande omständigheter av den art, förbundet här erinrat om.

I fråga om vilket pris som skall vara stoppris har *livsmedelskommissionen* anfört, att kommissionen icke hade något i sak att erinra mot priskontrollnämndens förslag. Det borde emellertid enligt kommissionens mening övervägas, huruvida icke åt bestämmelserna borde givas en sådan avfattning, att möjlighet komme att föreligga för den myndighet, som meddelade föreskrift om prisstopp, att *fixera* det pris, som vid viss tidpunkt skulle anses såsom gängse pris.

Kommerskollegium har i nu förevarande del anfört:

Kollegium vill anmärka på den divergens, som finnes emellan vad som i den föreslagna lagtexten är utsagt och vad som yttras i motiven. I motiven framhålles, att stoppriset i första hand utgöres av det pris, som å prisstoppdagen tillämpats (noterats) av respektive näringsidkare. I andra hand, om sådant pris icke finnes, skall tillämpas det pris, som å prisstoppdagen är att anse såsom gängse, och i tredje hand skall tillämpas det av näringsidkaren före prisstoppdagen senast tillämpade priset. Jämföres härmed lagtexten, kan konstateras, att där i första hand hänvisas till det pris, som en viss bestämd dag av näringsidkaren tillämpats, i andra hand till det pris, som senast därförut av honom tillämpats, och först i tredje hand det pris, som å prisstoppdagen varit att anse såsom gängse för förnödenheten m. m. Kollegium delar för sin del den mening, som uttalats av Stockholms handelskammare, att den ordning för stopprisets beräkning, som i motiven angives, bör ha företräde framför den, som kommer till synes i lagförslaget. Det är givet, att det kommer att verka synnerligen ojämnt, i händelse det *senast* tillämpade priset sättes såsom stoppris. Det blir nämligen en ren tillfällighet vilket pris som i så fall kommer att bli gällande, och det kommer att framstå såsom synnerligen otillfredsställande och för de olika firmorna inbördes orättvist, att den ena firman skall få för samma vara taga ett kanske väsentligt högre pris än en annan firma, blott av den anledning att den sistnämnda icke råkat ha något avslut i den ifrågakommande varan så sent som den förra firman. I själva verket har en sådan ordning samma verkan som om olika prisstoppdagar vore gällande för de olika firmorna, och därvid kommer bestämmandet av prisstoppdag för den enskilda firman att bero på rena tillfälligheter. För en kortare övergångstid kan ett dylikt individualiserat system möjligen vara försvarbart, men knappast om prisstoppet skulle bli av mera permanent karaktär. Det måste också anses såsom mindre lämpligt, att man genom fastläsande av de relativt obetydliga differenser, som kunna föreligga mellan de olika firmornas priser, skapar olika prisnivåer för en och samma vara. En uppgift för prisregleringen bör såsom förut nämnts vara att såvitt möjligt åstadkomma en fast och *jämn* prisutveckling.

Den individuella beräkning av stoppriset, som här är i fråga, torde enligt av nämnden hittills tillämpad praxis vara avsedd att gälla icke endast för

säljaren i förhållande till de enstaka varorna utan även med hänsyn till varje olika kund. En sådan individualisering för emellertid utomordentligt stora svårigheter med sig, när prisstoppet icke kompletteras med en *skyldighet* för vederbörande företagare att sälja varan till det gällande stoppriset. Såsom Stockholms handelskammare påpekat kan konsekvensen av en sådan ordning bli ett rätt meningslöst överförande av en kund från en firma till en annan.

En annan synpunkt, som bör beaktas, är också att icke åt nystartade företag beredes en förmånsställning framför äldre företag. Då enligt motiven till lagförslaget för nyetablerade företag städse såsom stoppris böra gälla de gängse priserna å prisstoppdagen, skulle i händelse, såsom lagtexten anger, för äldre företag det senast tillämpade priset skulle utgöra stoppris, de nya företagen kunna beredas en avsevärd handicap jämfört med äldre företag.

Den starka tendens till individualisering och specialisering vid prisbestämningen, som möter i priskontrollnämndens förslag, är onekligen ägnad att inge betänkligheter, och kollegium vill förordna, att man endast räknar med två bestämningsgrunder för prissättningen, nämligen det å prisstoppdagen av företaget faktiskt tillämpade priset och, om sådant ej finnes, det gängse priset.

Sveriges industriförbund har — med instämmande av *svenska arbetsgivareföreningen* — anfört:

I fråga om den närmare utformningen av de nya prisstoppbestämmelserna märkes, att det s. k. stoppriset, i motsats mot vad nu är fallet, enligt förslaget skall kunna hänföras till viss, redan förfluten dag. Meningen härmed är att genom en föreskrift om prisstopp skall kunna åstadkommas en sänkning av det pris, som gäller vid föreskriftens meddelande. Ehuru i motiven ingenting är utsagt härom, synes bestämmelsen icke vara avsedd för de förnödenheter och tjänster, som redan enligt gällande lag äro underkastade prisreglering och som drabbas av det den 31 oktober 1942 genomförda allmänna prisstoppet. Bestämmelsen torde med andra ord få praktisk betydelse endast för de nyttjanderätter, tjänster m. m., till vilka lagen enligt förslaget skulle utsträckas. Vidare bör det vara uteslutet att såsom prisstopp välja en mera avlägset liggande dag än den 31 oktober 1942. Detta synes böra uttryckligen fastslås i lagtexten.

Ett fastställande av prisstoppdag till en redan förfluten tidpunkt torde icke åsyfta annat än att i avtal, som ingås *efter* det prisstoppdag fastställts, icke må överenskommas högre vederlag än det som gällde å prisstoppdagen. Avsikten torde däremot icke vara att ingripa i redan ingångna avtal. Till klarläggande härav erfordras emellertid en övergångsbestämmelse, motsvarande den som redan nu gäller med avseende å fastställande av normalpris.

I motsats mot gällande lag upptager förslaget en definition av begreppet stoppris. Enligt motiven skall härmed förstås i första hand det pris, som tillämpades (noterades) av näringsidkaren å prisstoppdagen, i andra hand det pris som å sagda dag är att anse såsom gängse samt i tredje hand det av näringsidkaren före prisstoppdagen senast tillämpade priset. Denna framställning — som helt ansluter sig till av priskontrollnämnden redan meddelade tillämpningsföreskrifter — föranleder icke någon erinran från förbundets sida. Då emellertid lagtexten på denna punkt icke överensstämmer med motiven, bör erforderlig rättelse i densamma vidtagas.

Sveriges köpmannaförbund har anfört att förbundet förutsatte, att bestämmelsen att prisstoppdagen kunde bestämmas till viss förfluten tid och sålun-

da kunde skära igenom en före ett prisstopp vidtagen prishöjning, vore avsedd att tillämpas å företagare eller företagaregrupp, som tidigare icke varit underkastad prisregleringsåtgärd. För den händelse tillämpningen av bestämmelsen begränsades till dessa fall, hade förbundet ej något att erinra mot densamma. Bestämmelsen om prisstoppets anknytning till de priser, som tillämpats viss dag, hade såvitt förbundet hade sig bekant i allmänhet icke mött några större erinringar, men därest prisstoppet komme att kunna göras retroaktivt för olika varor etc. uppstode en annan form av priskontroll, vilken i så fall bleve helt beroende av subjektiva bedömanden inom nämnden eller av dess enskilda tjänstemän, utan att särskilda riktlinjer fastställts för en sådan prövning. Näringslivet skulle därmed utlämnas till ett osäkerhetstillstånd, vilket avsevärt komme att försvåra näringslivets i nuvarande läge samhällsnyttiga funktion.

Sveriges grossistförbund har uttalat, att med ändringsförslaget åsyftades bland annat att möjliggöra upprätthållandet av ett för krigskrisen permanent prisstopp. Med den utformning, som den skärpta priskontrollen erhållit, torde detta följa av de under hösten 1942 vidtagna åtgärderna. Av praktiska skäl borde icke komma i fråga att vid bestämmelsernas tillämpning låta prisstopp hänföra sig till en tidigare tidpunkt än dagen för det allmänna prisstoppet den 31 oktober 1942. I den mån, som det föreliggande förslaget vore uttryck för en avsikt att kunna fastlåsa förut icke prisreglerade tjänster till vad som gällde den 31 oktober 1942, funnes ingen anledning att vända sig emot förslaget.

Sveriges lantbruksförbund har framhållit, att prisstoppet — i motsats till vad nu vore fallet — enligt förslaget kunde hänföras till viss redan förfluten dag. Denna bestämmelse torde dock enligt förbundets mening icke åsyfta annat än att avtal, som inginges efter det prisstoppdag fastställts, skulle vara underkastade de nya bestämmelserna. Detta syntes emellertid böra klart utsägas i en särskild övergångsbestämmelse i den nya lagen.

Landsorganisationen i Sverige har anfört:

Beträffande prisstoppreglerna bibehålles principen om tidsbegränsat prisstopp, ehuru maximitiden utsträcks till 2 månader med möjlighet till förlängning på sådant sätt att faktiskt ett permanent prisstopp möjliggöres. Det synes med hänsyn till denna förlängningsrätt knappast motiverat att över huvud stada någon tidsbegränsning, utan synes föreskrift om prisstopp böra kunna meddelas att gälla tills vidare, intill dess normalprisreglering hunnit genomföras.

I avseende å nya, före prisstoppet icke saluförda varor inom en prisstoppbelagd bransch, avstår priskontrollnämnden från att föreslå bestämmelse i lagen. Som skäl härför åberopas lagtekniska hänsyn, sammanhängande med det förhållandet att i fråga om nya ersättningsmedel för ransonerade livsmedel enligt särskild kungörelse kontroll över prissättningen möjliggjorts genom rätten att uppställa villkor i samband med tillstånd till försäljning av sådana varor. Då emellertid någon motsvarande möjlighet icke finnes beträffande andra varor än ransonerade livsmedel, anser landsorganisationen att prissättningen bör regleras inom den allmänna priskontrollens ram; nämnden antyder själv en form härför — förbud mot saluförande innan prissättning skett — vilken synes praktiskt lämplig.

Beträffande frågan, huruvida prisstoppet bör begränsas till att gälla endast yrkesmässig verksamhet har *kommerskollegium* till en början framhållit, att priskontrollnämndens förslag ej innefattade någon dylik begränsning. Sedan kollegium vidare omnämnt, att Stockholms handelskammare ansett något behov av den sålunda föreslagna utvidgningen icke föreligga — därvid handelskammaren erinrat att de mest stötande fallen av icke yrkesmässig överlåtelse under alla förhållanden skulle kunna åtkommas genom bestämmelsen om prissocker — har kollegium för egen del uttalat, att nämndens förslag i fråga om prisstoppets omfattning vore att föredraga; det torde nämligen icke kunna undgås att, i händelse kravet på yrkesmässighet infördes, en viss tvekan skulle uppstå beträffande tillämpningen av prisstoppbestämmelserna å sådan försäljningsverksamhet, som bedreves i mera tillfällig och icke yrkesmässig form men som ändock måhända på ett kännbart sätt kunde konkurrera med den mera ordnade handelsverksamheten.

Livsmedelskommissionen har uttalat, att priskontrollnämndens förslag beträffande nu förevarande spörsmål icke föranledde någon erinran från kommissionens sida.

I fråga om prisstoppbestämmelsernas verkan med avseende å avtal, som underställas statens industrikommission, har *Sveriges industriförbund*, i vars yttrande *svenska arbetsgivareföreningen* instämt, anfört:

Hos åtskilliga industriföretag har ovisshet försports, huruvida prisstoppbestämmelserna kunna antagas bli analogiskt tillämpade beträffande sådana avtal med statliga beställare, vid vilka frågan om prissättningen enligt gällande praxis underställes statens industrikommissions prisbyrå för prövning. Det har härvid framhållits, att de principer, som denna myndighet tillämpar vid sin prissättning, äro i vissa avseenden strängare gentemot säljaren än de motsvarande principer, som priskontrollnämnden hittills i allmänhet godtagit. Det vore fördenskull icke rimligt att fordra att industriföretagen gentemot ifrågavarande statliga beställare skulle i nämnvärd mån påtaga sig inträffande kostnadsökningar med bibehållande av det pris de tidigare tillämpat. Med de knappa marginaler, som detta pris inrymmer — stundom torde vinstmarginal helt och hållet saknas — skulle en konsekvent tillämpning av prisstoppet lätteligen leda till att säljaren finge utföra beställningarna utan någon som helst vinst, stundom rent av med förlust. Enligt förbundets mening måste skälig hänsyn tagas till den olikhet i prissättningsprinciper, som här påpekats, och säljaren fördenskull tillförsäkras större möjlighet att vid nu ifrågavarande beställningar få kompensation för inträffande kostnadsstegringar.

Industriförbundet har vidare i fråga om möjligheterna till prjusteringar anfört:

Med de föreslagna prisstoppbestämmelserna kan befaras, att priskontrollnämnden blir mindre benägen att upptaga inkommande ansökningar om prjusteringar till sakbehandling, alldenstund, om besked från nämndens sida i ett sådant ärende uteblir, sökanden likväl så länge allmänt prisstopp består är förhindrad att företaga någon prishöjning. Sökanden å sin sida har ett

befogat intresse av att uttryckligt besked lämnas i prisärendet, om icke för annat så för att bliva i tillfälle att i högre instans överklaga nämndens beslut. Förbundet hemställer fördens skull, att i lagtexten införes en bestämmelse, enligt vilken priskontrollnämnden skall vara skyldig att inom viss skälig tid meddela beslut i prisärende, som av näringsidkare dragits inför nämndens prövning.

Särskilt efter det allmänna prisstoppets genomförande har frågan om nedsättning av hittills tillämpade priser inom industrien i vissa fall aktualiserats. Dylika nedsättningar kunna vara påkallade vid en inträffad minskning i material- eller andra kostnader. Av vikt är emellertid att priskontrollnämnden härvid framgår med stor varsamhet, så att icke exempelvis sådana kostnadsbesparingar, som möjliggjorts tack vare rationaliseringsåtgärder inom företagen, tagas till intäkt för krav på en prissänkning. Dylika besparingar böra enligt förbundets mening helt komma företagen själva till godo. I annat fall kan befaras, att företagens intresse för fortsatt rationalisering på ett betänkligt sätt försvagas.

En grundförutsättning för den nuvarande stränga prispolitiken är det lönestopp, som sedan en tid tillbaka ernåtts. Härav följer självfallet att om och när det visar sig att detta lönestopp icke längre kan upprätthållas, denna prispolitik icke heller får vidmakthållas i sin nuvarande utformning.

Enligt gällande prisregleringslag innebär prisstoppet endast ett förbud att höja priset innan viss tid förflutit från det vederbörande inkommit med anmälan om den tillärnade prishöjningen och skälen därtill. Prisstoppbestämelsen har avsetts såsom ett medel att förhindra, att prismyndigheterna ställdes inför fullbordade fakta i fråga om prishöjningar. Befogenheten att föreskriva förlängt prisstopp (intill en månad eller — efter den provisoriska lagändringen innevarande år — intill tre månader från det anmälan inkommit) har avsetts skola utnyttjas i sådana fall, där prismyndigheten funnit sig icke kunna godtaga den planerade och anmälda prishöjningen samt myndigheten behövt tid på sig för undersökningar och förhandlingar eller för förberedande av beslut om annan åtgärd enligt prisregleringslagen.

*Departements-
chefen.*

Det torde vara uppenbart att med nuvarande skärpta prispolitik ett prisstoppbegrepp, utformat på sätt nyss angivits, icke är tillfyllest. Därest prisstoppet skall kunna effektivt utnyttjas såsom medel mot den skadliga prisstegringen, torde det sålunda vara nödvändigt att själva prisstoppbegreppet gives annan innebörd. Därvid torde priskontrollnämndens förslag i princip böra godtagas. Prisstoppet bör sålunda innebära ett förbud att höja priset över tidigare tillämpad eller eljest gällande nivå samt bör kunna fortbestå under en längre tidsperiod.

Såsom nyss nämnts, anser jag det ofrånkomligt att ett prisstopp skall kunna bestå under en längre tidsperiod. Detta sammanhänger med att prisstoppet icke längre bör uppfattas endast såsom ett medel att förskaffa prismyndigheterna erforderlig tidsfrist för att förbereda en definitiv prisreglering enligt 3, 4 eller 5 § prisregleringslagen, utan att prisstoppet hädanefter torde böra betraktas som en självständig prisregleringsform avsedd för sådana områden, där prisreglering i annan form icke kan eller icke anses böra komma till stånd. Priskontrollnämnden har i sin promemoria föreslagit, att pris-

stopp skall gälla viss bestämd tid, högst två månader, med möjlighet till förlängning varje gång för högst två månader. Jag delar priskontrollnämndens mening, att prisstopp icke bör ifrågakomma för obestämd tid. En prisreglering i form av prisstopp torde nämligen få anses så schablonartad, att frågan om dess fortbestånd bör upptagas till omprövning med icke alltför långa tidsintervaller. Då jag emellertid finner det önskvärt att tiden för prisstoppet må kunna ökas något utöver vad priskontrollnämnden föreslagit, förordar jag att prisstopp skall kunna meddelas att gälla för högst tre månader, med möjlighet till förlängning, varje gång med högst tre månader. Föreskrift om prisstopp torde, liksom enligt gällande lag, böra få meddelas av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer. Föreskrift om prisstopp av mera allmän innebörd torde dock städse böra meddelas av Konungen.

Såsom stoppris föreslås enligt priskontrollnämndens promemoria i första hand det pris, som vederbörande näringsidkare tillämpat å prisstoppdagen, samt i andra hand det pris, som å prisstoppdagen är att anse såsom gängse. I tredje hand borde enligt nämndens promemoria såsom stoppris ifrågakomma det av näringsidkaren före stoppdagen senast tillämpade priset. Jämväl enligt min mening bör såsom stoppris i första hand ifrågakomma det av näringsidkaren å prisstoppdagen tillämpade priset. Det torde utan särskilt stadgande vara tydligt, att såsom tillämpat pris jämväl skall anses ett av näringsidkaren noterat pris, även om något avslut icke gjorts den ifrågakomna dagen. Därest näringsidkaren icke tillämpat (noterat) något pris å prisstoppdagen, torde såsom stoppris böra gälla det pris, som å nämnda dag är att anse som gängse pris. Detta bör gälla även i fråga om nyetablerade företagare. Mot förslaget att såsom stoppris i sista hand skall gälla det av näringsidkaren före stoppdagen senast tillämpade priset kan naturligen invändas, att en dylik regel kan komma att drabba ojämnt. Med hänsyn till de särskilda förhållanden, som föreligga beträffande vissa varor eller branscher, torde en regel av angivet innehåll likväl svårligen kunna undvaras. Jag ansluter mig därför till priskontrollnämndens förslag jämväl i denna del. Jag förutsätter emellertid därvid att i de fall, där en tillämpning av regeln skulle leda till obilligt resultat, nämnden ger tillstånd till överskridande av stoppriset.

Priskontrollnämnden har föreslagit, att prisstoppdagen skall kunna bestämmas till viss förfluten dag. Även om detta i viss mån kan anses strida mot själva begreppet prisstopp — som rätteligen bör innebära att priserna låsas vid dagens nivå — anser jag mig likväl böra förordna nämndens förslag med hänsyn, bland annat, till att illojala företagare inom sådana branscher, för vilka prisstopp icke redan gäller, eljest skulle kunna försätta sig i en otillbörligt god position i prishänseende genom att höja priserna så snart kändedom vunnits om den föreslagna lagändringen. Såsom prisstoppdag bör emellertid under inga förhållanden ifrågakomma tidigare dag än den 31 oktober 1942. Därest prisstoppdagen skall kunna bestämmas till viss förfluten tid, torde en särskild övergångsbestämmelse erfordras beträffande avtal, som slutits under tiden mellan prisstoppdagen och den dag, då föreskriften meddelas.

Enligt gällande lag berör prisstopp endast den, som yrkesmässigt säljer förnödenheten i fråga, respektive den vilken såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför tjänst av det slag, varom fråga är. Därest viss förnödenhet åsättes normalpris, gäller priset däremot vid all frivillig försäljning av sådan förnödenhet, oavsett om försäljningen är att anse såsom yrkesmässig eller icke. Vad åter angår tjänster, stadgas i 3 § att åsatt normalpris endast gäller vid frivilligt utförande av tjänst »som i 2 § avses», d. v. s. tjänst av något av de i sistnämnda paragraf uppräknade slagen i den mån vederbörande såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför sådan tjänst. Med hänsyn till den ändrade karaktär, som prisstoppbegreppet avses skola erhålla, torde det vara befogat att, på sätt priskontrollnämnden föreslagit, utvidga prisstoppbestämmelserna till att gälla även icke yrkesmässig försäljning. Även om den praktiska betydelsen därav icke är stor, vinnes dock — förutom en i och för sig önskvärd formell likhet med normalprisbestämmelserna — den fördelen att tvistigheter icke vidare behöva förekomma beträffande frågan om viss försäljningsverksamhet är att anse såsom yrkesmässig eller icke. Beträffande tjänster torde däremot någon motsvarande utvidgning icke böra ske. Det torde ligga i sakens natur att beträffande tjänster endast den yrkesmässiga verksamheten kan ifrågakomma såsom objekt för prisreglering.

Sveriges industriförbund har i sitt remissyttrande tagit upp frågan om prisstoppbestämmelsernas tillämpning beträffande sådana avtal mellan industriföretag och statliga beställare, vilka enligt hittills tillämpad ordning underställts industrikommissionens prisbyrå för prövning. Det förhållandet att prisbyrån tillämpat strängare principer för prissättningen än dem, som av priskontrollnämnden i allmänhet godtagits, borde enligt förbundets mening medföra att de ifrågavarande företagen bereddes större möjligheter att, oavsett föreskrivet prisstopp, vid förnyade beställningar erhålla kompensation för inträffade kostnadsökningar. I anledning av förbundets uttalande vill jag framhålla, att man även framdeles torde böra räkna med att avtal av ifrågavarande slag underställas industrikommissionens prisbyrå för granskning. Det är enligt min mening rimligt att, om prisbyrån vid prövning av tidigare avtal tillämpat snävare grunder för prissättningen än de allmänt tillämpade, viss hänsyn därtill tages vid prövning av frågan om i ett nytt avtal prishöjning skall medgivas i anledning av inträffade kostnadsstegringar. Jag vill i detta sammanhang även framhålla att, då fråga uppkommer om nedsättning av hittills tillämpade priser på grund av sådana kostnadsbesparingar som möjliggjorts av rationaliseringsåtgärder inom vederbörande företag, prismyndigheten bör framgå med varsamhet så att icke företagets intresse av en fortsatt rationalisering omintetgöres.

Industriförbundet har vidare hemställt, att i lagen måtte införas en bestämmelse enligt vilken priskontrollnämnden skall vara skyldig att inom viss skäligen tid meddela beslut i prisärende, som av näringsidkare dragits inför nämndens prövning. Då det med hänsyn till ärendenas skiftande natur näppligen låter sig göra att i lagen fixera viss tidsfrist, inom vilken beslut skall meddelas, har jag icke ansett mig böra framlägga förslag därom. Jag förut-

sätter emellertid, att nämnden låter sig angeläget vara att så skyndsamt som möjligt avgöra alla förekommande ärenden.

Med hänsyn till prisstoppets ändrade karaktär synes det lämpligast att bryta ut bestämmelserna om prisstopp ur 2 §, som handlar om anmälnings-skyldighet, och i stället upptaga de ifrågavarande bestämmelserna i en särskild paragraf, betecknad 2 a §.

Priskontrollnämnden har i sin promemoria även berört frågan om reglering av prissättningen å sådana nya varor, som utföras i marknaden efter det prisstopp föreskrivits. Nämnden har emellertid icke framlagt något direkt förslag i ämnet. Spörsmålet har jämväl behandlats i det remissyttrande, som avgivits av landsorganisationen; därvid har förordats ett generellt förbud mot saluförande av ny vara innan varan blivit prissatt av vederbörande myndighet. För egen del finner jag det önskvärt att frågan löses i nu förevarande sammanhang. Tendenser torde nämligen icke helt ha saknats att kringgå det allmänna prisstoppet genom vidtagande av sådana ändringar i sammansättningen av en vara, att denna blir att anse såsom en ny vara och sålunda fri från prisstoppet. Ej heller bör förbises, att dessa tendenser kunna ökas i samma mån som prisstoppet blir långvarigt och därigenom kännas mera besvärande. Emellertid anser jag mig icke kunna biträda landsorganisationens förslag om ett generellt förbud beträffande nya varor med hänsyn till de produktionshämmande verkningar, som ett dylikt förbud kan medföra. Jag föreslår i stället att i lagen upptages en bestämmelse om rätt för Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer att *i visst fall* föreskriva att vara — som icke saluförts inom landet före den dag prisstopp föreskrevs och som är avsedd att användas såsom ersättning för eller till utdrygning av sådan vara, för vilken prisstoppet gäller — icke må försälgas eller utbudas till avyttring förrän priset godkänts av myndighet som Konungen bestämmer; godkänt pris bör självfallet icke få överskridas utan tillstånd av myndigheten. Det bör understrykas att även en dylik, till sin innebörd mera begränsad bestämmelse bör utnyttjas med återhållsamhet med hänsyn till intresset av att icke hindra önskvärda initiativ i produktionsfrämjande syfte. Redan genom sin blotta tillvaro kan bestämmelsen förväntas stävja en eventuell tendens att tillskapa nya varor enbart i syfte att kringgå prisstoppet. Jag vill tillägga att, därest föreskrift i enlighet med det föreslagna stadgandet meddelas beträffande vara som redan utförts i marknaden, det kan vara lämpligt att föreskriften förklaras skola träda i kraft först viss tid efter det föreskriften meddelats; därigenom vinnes att prisfrågan kan prövas redan före bestämmelsens ikraftträdande och att något avbrott i försäljningen sålunda icke behöver ske. Slutligen må nämnas, att det icke torde ifrågakomma att tillämpa de föreslagna bestämmelserna å ersättningsmedel för ransonerade livsmedel med hänsyn till den kontroll, som dylika ersättningsmedel äro underkastade enligt kungörelsen den 20 mars 1942 (nr 147) angående försäljning av ersättningsmedel för ransonerade livsmedel.

Anmälnings- och uppgiftsskyldighet.

Beträffande näringsidkares anmälningssskyldighet enligt 2 § har *priskontrollnämnden* i sin promemoria anfört:

Enligt 2 § gällande prisregleringslag kan anmälningssskyldighet av olika grader föreskrivas för den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför tjänst av i lagrummet angivet slag. Bestämmelsen i nämnda lagrumms första stycke under 3) medger tillika utfärdande av föreskrift om prisstopp.

Stadgandena i 2 § prisregleringslagen ha med vissa modifikationer överförts till 2 § i nämndens förslag. Skiljaktigheterna äro att hänföra *dels* till bestämmelsen om anmälningssskyldighet enligt lagrummens första stycke under 1), *dels ock* till stadgandet om anmälningssskyldighet i fråga om planerade prishöjningar. I förstnämnda hänseende har i förslaget endast vidtagits den modifikation, att anmälningssskyldigheten icke absolut behöver ställas i relation till prisläget »den dag föreskrift om sådan anmälningssskyldighet meddelas». Ändringen torde medge en smidigare tillämpning av bestämmelsen i fråga. I sistnämnda avseende har, såsom redan angivits, företagits den väsentliga ändringen, att stadgandet om anmälningssskyldigheten frigjorts från föreskriften om prisstopp. Bestämmelser om prisstopp återfinnas i stället i förslagens 3 §.

Med »pris» avses i lagen varjehanda i penningar utgående vederlag. Frakt, taxa, hyra, provision och andra benämningar å vederlag gå in under nämnda begrepp.

Sveriges köpmannaförbund har, i anslutning till förslaget att anmälningssskyldigheten skall avse det pris, som tillämpas å viss av myndigheten angiven dag, uttalat, att förbundet uppfattade ändringen så att därmed vore avsett att kunna nå nya grupper, som tidigare icke varit underkastade särskild prisreglering. För den händelse att enbart detta vore avsikten med ändringen hade förbundet icke något att erinra mot att densamma företoges.

Den i 8 § föreskrivna uppgiftsskyldigheten avser enligt gällande lag sådana uppgifter, som vederbörande myndighet finner erforderliga för prövning av den tillämpade prissättningens skälighet eller för bedömning av den allmänna prisutvecklingen. Stadgandet kompletteras med en föreskrift om skyldighet att för kontroll av lämnade uppgifter eller tillämpade priser förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten. Bestämmelserna i 8 § gälla endast i fråga om yrkesmässig verksamhet.

Priskontrollnämnden har föreslagit sådan ändring av 8 §, att uppgiftsskyldighet skulle föreligga jämväl i andra fall än då verksamheten vore yrkesmässig. Uppgiftsskyldigheten skulle enligt förslaget avse de uppgifter »myndigheten kan finna erforderliga för sin priskontrollerande verksamhet». Vidare har nämnden i fråga om skyldigheten att förete handelsböcker m. m. föreslagit sådan omformulering, att skyldighet skulle föreligga att »i kontrollsyfte förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten». Nämnden har i anslutning härtill uttalat, att, därest ändringarna vidtoges, myndigheten kunde infordra fylligare uppgifter än enligt det nuvarande lagstadgandet.

Stockholms handelskammare har hemställt, att ändringsförslaget icke måtte genomföras. Något behov att utsträcka bestämmelsernas tillämpningsområde jämväl till annan verksamhet än den yrkesmässigt bedrivna torde nämligen icke föreligga, varjämte de i övrigt föreslagna ändringarna skulle helt överlämna åt nämndens eget subjektiva avgörande att bestämma uppgiftsskyldighetens omfattning.

Sveriges köpmannaförbund har i denna del anfört:

Priskontrollnämnden föreslår i sitt förslag till ny prisregleringslag, att uppgiftsskyldighet skall åläggas »envar», medan tidigare blott »den, som yrkesmässigt köper eller säljer förnödenhet etc.» kan anmodas lämna ifrågasättande uppgifter. Ifrågasättas kan huruvida en dylik utvidgning, som skulle medföra att myndighet kunde ålägga praktiskt taget vem som helst sådan uppgiftsskyldighet, ens ur kontrollsynpunkt är önskvärd eller nödvändig. Enligt 8 § under 1) i nu gällande lag kunna sådana uppgifter infordras, som erfordras »för prövning av den tillämpade prissättningens skälighet eller för bedömning av den allmänna prisutvecklingen», samt enligt 2) i samma paragraf kan vidare näringsidkare åläggas att »för kontroll av lämnade uppgifter och tillämpade priser förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten». Priskontrollnämnden förordar i sitt förslag till ny prisregleringslag ett vidare tillämpningsområde för sist berörda båda stadganden. Ifrågasättas kan huruvida icke omfattningen av de uppgifter, som jämlikt 1) i förslaget kunna av myndighet infordras, genom den föreslagna formuleringen givits en så stor räckvidd att stadgandet inger betänkligheter. Beträffande stadgandet under 2) i förslaget skulle enligt den föreslagna lydelsen kunna föreskrivas att handelsböcker och affärshandlingar skola företes för myndighet så snart kontrollsyfte funnes. Jämfört med den nu gällande lagens bestämmelse, att näringsidkare kan åläggas förete sina handelsböcker etc. enbart »för kontroll av lämnade uppgifter och tillämpade priser», är den föreslagna lydelsen (»i kontrollsyfte»), som väl dock närmast får anses tillkommen med anledning av ändringen under 1) i paragrafen, så allmänt hållen, att förbundet anser sig böra avstyrka en ändring i föreslagen riktning med hänsyn till dessa upplysningars ömtåliga natur och bristande garantier för att missbruk av dessa uppgifter i varje fall kunna inträffa. Detta avstyrkande synes oss även motiverat ur den synpunkten att formuleringen av 2) även med hänsyn tagen till sambandet med ändringen i 1) i förslaget är för vid.

Sveriges industriförbund har framhållit, att enligt priskontrollnämndens förslag vederbörande myndighet kunde infordra praktiskt taget vilka uppgifter som helst. Förbundet kunde icke finna, att några vägande skäl förebragts för den föreslagna ändringen. Med hänsyn härtill och då uppgiftsskyldigheten i dess nuvarande omfattning torde bereda myndigheterna fullt tillräckliga kontrollmöjligheter, avstyrkte förbundet den föreslagna lagändringen.

Svenska arbetsgivareföreningen har instämt i industriförbundets yttrande.

Sveriges lantbruksförbund har funnit den föreslagna utvidgningen av uppgiftsskyldigheten alltför vidsträckt. Enligt förslaget skulle de priskontrollerande organen kunna infordra praktiskt taget vilka uppgifter som helst. En sådan uppgiftsskyldighet skulle vara synnerligen betungande för näringslivet och några mera vägande skäl för en utvidgning av nu gällande kontrollmöjligheter syntes icke hava förebragts.

De föreslagna ändringarna av 2 § ha icke föranlett några erinringar vid remissförfarandet. Jag tillstyrker, att ändringarna vidtagas. Departements-
chefen.

Priskontrollnämndens förslag till ändring av 8 § har däremot blivit föremål för åtskillig kritik. Det har gjorts gällande dels att anledning icke funnes att utsträcka uppgiftsskyldigheten till att gälla även sådana personer, som icke dreve yrkesmässig verksamhet, dels ock att uppgiftsskyldigheten även i övrigt bleve alltför vittomfattande. Vad den förstberörda invändningen angår torde det stå klart, att uppgiftsskyldigheten icke utan vägande skäl bör utsträckas till att avse även icke-näringsidkare. Då sådana skäl icke för närvarande torde föreligga, anser jag mig icke nu böra föreslå någon utvidgning av stadgandet till att gälla även personer, som icke driva yrkesmässig verksamhet.

Vad åter angår omfattningen av den uppgiftsskyldighet, som må kunna åläggas näringsidkare, delar jag priskontrollnämndens uppfattning att alla de uppgifter böra kunna infordras, som vederbörande myndighet finner erforderliga för utövning av sin priskontrollerande verksamhet. I huvudsak torde detta kunna ske redan med stöd av de befogenheter, som enligt gällande lag tillkomma prismyndigheterna. Emellertid finner jag det angeläget att icke i något fall myndigheterna hindras att infordra erforderliga uppgifter genom en för snäv avfattning av ifrågavarande lagbestämmelse. Jag förordar därför ändring av 8 § 1) av den innebörd priskontrollnämnden angivit.

Priskontrollnämnden har slutligen föreslagit ändring jämväl av stadgandet i 8 § 2) angående skyldighet att förete handelsböcker och affärshandlingar. Då redan gällande lag torde erbjuda tillräckliga kontrollmöjligheter, har jag emellertid icke ansett mig böra biträda priskontrollnämndens förslag på denna punkt.

Normalprisernas tillämpningsområde.

Priskontrollnämnden har i sin promemoria till en början anmärkt, att ett fastställt normalpris vore att anse såsom taxepreis å sådana tvångsprestationer, som omförmälas i allmänna förfogandelagen. Den prisfastställande myndigheten enligt förfogandelagen — riksvärderingsnämnden — ägde emellertid att, om tillämpningen av taxepreis på grund av särskilda omständigheter skulle innefatta synnerlig obillighet, bestämma den ifrågavarande ersättningen till högre belopp (15 §). Med stöd härav kunde riksvärderingsnämnden överskrida ett fastställt normalpris.

Vidare har priskontrollnämnden — under erinran att prisregleringslagens bestämmelser om normalpris avsåge endast frivillig försäljning respektive frivilligt utförande av tjänst — anfört:

Försäljning av en förnödenhet, upplåtelse av en nyttjanderätt eller utförande av en tjänst kan ske antingen frivilligt eller tvångsvis. Tvångsbestämmelser finnas *dels* i allmänna förfogandelagen och andra kristidsförfattningar, *dels* i utsökningslagen och konkurslagen, *dels* i 10 kap. 2 § handelsbalken, *dels* ock i vissa författningar i fråga om försäljning av beslagtaget eller i annan

ordning av staten omhändertaget gods. Principiellt synes det ej finnas något skäl till att en normalprisreglering icke skall avse såväl frivilliga prestationer som tvångsprestationer. Problemet har nyligen aktualiserats genom en förfrågan från en konkursförvaltning, som omhänderhade försäljning av ett konkursvarulager, huruvida densamma var skyldig att iakttaga gällande normalprisföreskrifter. Priskontrollnämnden kan icke finna annat än att ett likställande bör ske i nu ifrågavarande hänseende och har därför i förslaget ej medtagit prisregleringslagens bestämning »frivillig». Med hänsyn till riksvärderingsnämndens rätt att överskrida ett fastställt normalpris har i nämndens förslag gjorts ett förbehåll om priset enligt annan författning kan bestämmas till högre belopp än normalpriset.

Förfarandet vid en offentlig auktion av tvångskaraktär, å vilken försäljning förekommer av en normalprissatt vara, torde, såvitt angår prissättningen, kunna regleras i enahanda ordning, som stadgats i fråga om överlåtelse av ransonerad vara å auktion genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 27 november 1942, nr 904. Härför erfordras en ändring av sagda kungörelse, så att densamma kommer att avse jämväl icke ransonerad, normalprissatt vara. Skulle denna utväg icke kunna användas, torde förevarande fråga böra lösas på så sätt, att ett provisoriskt tillägg göres till ifrågavarande författningar av innehåll, att där två eller flera bjuda normalpriset, auktionsförrättaren äger bestämma vem av dessa anbudsgivare, som skall erhålla varan. Eventuellt kan lotten skilja eller en uppdelning av varupartiet ske på anbudsgivarna.

Livsmedelskommissionen har anfört följande:

Kommissionen delar priskontrollnämndens uppfattning, att en normalprisreglering principiellt bör avse såväl frivilliga prestationer som tvångsprestationer och har förty icke något att erinra mot nämndens förslag, att normalprisbestämmelserna göras tillämpliga även å icke frivillig försäljning. Beträffande försäljning av ransonerade varor på auktion (såväl frivillig auktion som auktion av tvångskaraktär) gäller, såsom priskontrollnämnden påpekat, en av Kungl. Maj:t den 27 november 1942 utfärdad kungörelse samt av livsmedelskommissionen i anslutning till kungörelsen i cirkulär nr 1088 utfärdade föreskrifter. I nämnda cirkulär har erinrats om att meddelade bestämmelser om normalpris gälla vid frivillig överlåtelse på auktion. Någon svårighet vid tillämpningen av de sålunda meddelade bestämmelserna ha, såvitt för kommissionen är känt, icke yppat sig, vilket emellertid torde sammanhånga med att ransonerade varor få överlätas endast till innehavare av sådana inköpsbevis, som berättiga till inköp av varan. I fråga om icke ransonerade, prisreglerade varor kunna förhållandena givetvis ligga annorlunda till, då köpkretsen i dessa fall icke är på samma sätt begränsad. Finnes sådan vara lätt tillgänglig i handeln, torde i allmänhet försäljningspriset icke nå upp till normalpriset. I sådana fall åter, där den vara som säljes är svåråtkomlig, kunna givetvis komplikationer uppkomma för den händelse två eller flera av deltagarna i auktionen bjuda det fastställda normalpriset. För dylika fall torde det lämpligen böra ankomma på vederbörande centrala krismyndighet att utfärda erforderliga bestämmelser för reglering av ifrågavarande konflikter. Kommissionen förordar därför, att i prisregleringslagen intages en föreskrift härom.

Sveriges köpmannaförbund har uttalat, att skäl icke föreläge för att en normalprisreglering icke skulle avse såväl frivilliga prestationer som tvångsprestationer.

Vad angår tvångsöverlåtelse jämlikt allmänna förfogandelagen har frågan om de enligt prisregleringslagen fastställda prisernas betydelse för prissättningen erhållit sin lösning genom en år 1941 vidtagen ändring av 15 § förfogandelagen (SFS 1941: 394). Genom denna lagändring föreskrevs, att ett jämlikt prisregleringslagen fastställt pris skall anses som sådant taxepri, varom i förfogandelagen sägs. Den huvudsakliga betydelsen av den nu föreslagna utvidgningen av normalprisernas tillämpningsområde torde därför ligga i att normalpriserna skulle bli tillämpliga även å försäljningar enligt utsöknings- och konkurslagarna. Emellertid måste det vara ägnat att ingiva vissa betänkligheter att genom en speciallag av förevarande slag rubba gällande exekutionsrättsliga regler. I vart fall synes en sådan åtgärd icke böra vidtagas med mindre lagändringen ur priskontrollsynpunkt är av större vikt. Så torde dock icke vara fallet. Jag har därför icke funnit tillräckliga skäl föreligga att i förevarande hänseende föreslå någon ändring av gällande bestämmelser.

Departements-
chefen.

Förbud mot prisocker.

Priskontrollnämnden har i sin promemoria anført, att enligt gällande lag grundförutsättningen för att prisocker skulle anses föreligga vore, att vederlaget med hänsyn till föreliggande omständigheter vore uppenbart oskäligt. Konstruktionen av denna bestämmelse kunde emellertid enligt nämndens mening knappast sägas vara effektiv; det fordrades för mycket för att ett straffbart förfarande skulle anses föreligga. När ett pris kunde antagas vara »uppenbart oskäligt» och särskilt, när detta skulle anses vara fallet »med hänsyn till föreliggande omständigheter», vore tydligen ej alltid lätt att säga. Bestämningen »uppenbart» hade därför icke medtagits i priskontrollnämndens förslag. Stadgandet hade vidare erhållit en rent objektiv utformning.

Stockholms och Skånes handelskammare ha uttalat vissa betänkligheter mot den skärpning, som ockerbestämmelserna sålunda skulle undergå. *Stockholms handelskammare* har icke kunnat finna, att priskontrollnämnden förebragt några vägande skäl för de föreslagna ändringarna, och har särskilt framhållit, att den tidigare mera subjektivt utformade lydelsen med hänsyn till ifrågavarande brotts speciella struktur syntes ha väl tillgodosett såväl samhällets som de enskildas krav. Även *Skånes handelskammare* har framhållit, att enligt dess uppfattning tillräckliga skäl icke förebragts för ändring i prisockerbestämmelserna och handelskammaren har föreslagit, att de nuvarande bestämmelserna, i vilka det subjektiva rekvisitet särskilt poängterats, måtte bibehållas oförändrade. Däremot har *handelskammaren i Göteborg* förklarat sig icke ha något att erinra mot att prisockerföreskrifterna skärpas.

Kommerskollegium har i sitt remissyltrande anfört:

Kollegium vill framhålla, att betydelsen av den föreslagna ändrade avfattningen icke får överskattas. Frånsett den jämkning i skärpande riktning, som borttagandet av ordet »uppenbart» innebär, har visserligen — jämfört med den nuvarande lagtexten — kravet att vederbörande insett eller bort kunna inse, att vederlaget var uppenbart oskäligt, uteslutits och ersatts med uttrycket att vederlaget i fråga »kan anses» oskäligt. Denna ändring innebär emellertid icke, att kravet på uppsåt skulle bortfalla. På grund av allmänna straffrättsliga principer förutsattes nämligen uppsåt vid brottets begående, och därmed kommer sålunda den praktiska betydelsen av den gjorda omformuleringen att bli mera skenbar än verklig.

Livsmedelskommissionen, som vitsordat att bestämmelsen om prisocker i dess nuvarande avfattning visat sig kunna tillämpas endast i enstaka fall, har vidare anfört:

Enligt den nuvarande lydelsen skall, å ena sidan, konstateras, att det pris, varom är fråga, objektivt sett är med hänsyn till föreliggande omständigheter uppenbart oskäligt, och, å andra sidan, visas, att den tilltalade insett eller bort kunna inse detta. Det vore givetvis önskvärt om bestämmelsen kunde ändras så att den bleve mer effektiv. Den av priskontrollnämnden föreslagna nya lydelsen av föreskriften är emellertid avfattad på ett sådant sätt, att den måste inge starka betänkligheter. Avgörandet av huruvida ett visst pris är »oskäligt» eller ej måste givetvis framstå såsom mycket svårt och bedömandet kan utfalla på olika sätt vid olika domstolar. Det synes exempelvis föga tilltalande, att inom ett domstolsområde en person fälles till straff för prisocker samtidigt som inom ett annat domstolsområde frikännande utslag meddelas för motsvarande handling. Mot nu angivna betänkligheter kan emellertid anföras, att förseelse, varom här är fråga, må åtalas endast efter anmälan eller medgivande av myndighet, som Konungen bestämmer.

Kooperativa förbundet har framhållit följande:

I det nya förslaget till prisregleringslag har en skärpning av den s. k. ockerparagrafens bestämmelser vidtagits. Dels har bestämmningen, att vederbörande »insett eller bort inse» bortfallit, dels har den nu gällande stränga kvalifikationsgrunden, att vederlaget med hänsyn till föreliggande omständigheter skulle kunna anses »uppenbart oskäligt», uppmjukats genom att ordet »uppenbart» strukits.

Förbundet finner det i princip utomordentligt angeläget, att grov prisuppskörtning och därmed jämförliga brott skola drabbas av lagen utan varje misskundsamhet. Då det enligt motiveringen till lagförslaget visat sig föreliggande svårigheter att med nuvarande formulering av ockerparagrafen slå ned på vissa påtagliga fall av prisocker, torde ingen berättigad invändning kunna resas mot den utformning av ifrågavarande paragraf, som nu föreslås.

Förbundet vill emellertid i detta sammanhang framhålla som önskvärt, att priskontrollnämnden söker finna några allmänna och såvitt möjligt oomtvistliga normer — t. ex. att priset skall med minst en viss procentsats överskrida det inom branschen eller på orten allmänt gällande till vägledning för bedömandet av de individuella fallen. Det är nämligen alldeles givet, att en lagstiftning som den ifrågavarande med hänsyn till de stora skiljaktigheterna i de konkreta fallen måste medföra risker för oenhetlig rättstillämpning. Det är därför med tillfredsställelse som förbundet konstaterar, att anhängiggörande av åtal för prisocker är beroende av anmälan av eller tillstånd från priskontrollnämnden. Detta bör i och för sig kunna medföra en värdefull

normering av bedömningsgrunderna. Men även om riskerna för tveksamma fall under alla förhållanden torde bli något större med den nu föreslagna formuleringen synes det förbundet uppenbart, att de betänkligheter detta kan vara ägnat att inge måste väga lätt i jämförelse med samhällskravet, att verkliga prisockrare i nuvarande läge icke skola ha möjligheter att undgå laga näpst.

Sveriges lantbruksförbund har förklarat, att förbundet icke hade något att erinra beträffande de föreslagna skärpta straffbestämmelserna mot prisocker.

Ändringsförslaget har däremot avstyrkts av *Sveriges industriförbund*, *svenska arbetsgivareföreningen*, *Sveriges köpmannaförbund* och *Sveriges grossistförbund*.

Sveriges industriförbund, i vars yttrande *svenska arbetsgivareföreningen* instämt, har sålunda uttalat, att då gällande straffbestämmelser enligt förbundets mening beredde fullt tillräckliga möjligheter för domstolarna att beivra prisocker, förbundet påyrkade, att gällande bestämmelser bibehölles oförändrade.

Sveriges köpmannaförbund har för sin del anfört:

Den föreslagna skärpningen av prisockerparagrafen finner förbundet icke motiverad. Förbundet måste bestämt yrka på att den gamla lydelsen av denna paragraf bibehålles, då bestämmelserna enligt förbundets förmenande äro nöjaktiga i sitt nuvarande skick. Det kan enligt förbundets åsikt icke anses rimligt, att en person dömes för en så allvarlig förseelse som den här ifrågasvarande utan att han själv insett eller ens bort kunna inse det oriktiga i förseelsen. Vid bedömandet av vederlagets oskälighet bör dock domstolen taga hänsyn till den felandes syn på saken och de omständigheter, som just beträffande honom föreligga.

Vidare föreslås den skärpningen av prisockerbestämmelsen att bestämningen »uppenbart» icke medtages i den nya lagtexten, detta under motivering att det nu fordras för mycket för att ett straffbart förfarande skall anses föreligga. Ändringen motiveras ytterligare i promemorian med att det ej alltid är lätt att säga när ett pris kan antagas vara uppenbart oskäligt och särskilt icke när detta skall anses vara fallet med hänsyn till föreliggande omständigheter. *Sveriges köpmannaförbund* kan icke till någon del dela den uppfattning, som i detta avseende kommer till uttryck i promemorian. Där est den objektiva utformningen av paragrafen genomföres, torde snarare en riktig tolkning av stadgandet ha blivit försvårat. Förbundet fäster uppmärksamheten på att ett fällande utslag för en prisockerförseelse för en näringsidkare medför mycket allvarliga konsekvenser utöver själva straffet, då därigenom hans rykte såsom affärsman bland allmänheten menligt påverkas. Redan själva åtalet medför att vederbörande köpmans rykte såsom god affärsman av allmänheten ifrågasättes, något som givetvis kan vara menligt inverkan för den åtalades vidare verksamhet.

Sveriges grossistförbund har i sitt remissyttrande ifrågasatt, huruvida de föreslagna ändringarna av bestämmelserna rörande prisocker verkligen vore av behovet påkallade. Förbundet saknade kännedom om att erfarenheten skulle ha visat, att den nuvarande prisockerbestämmelsen icke vore effektiv. Därest en ändring skulle ske, hade detta först bort ådagaläggas.

Departements-
chefen.

Såsom priskontrollnämnden anfört, torde gällande bestämmelser rörande prissocker icke vara så utformade att de verka tillräckligt effektivt. Jag vill i detta sammanhang erinra om direktören G. Söderlunds uttalande i hans förut omnämnda promemoria, att den nuvarande prisregleringslagen borde kompletteras för att giva ökade möjligheter till ingripande mot för hög prisättning på områden, som icke lämpligen kunde underkastas direkt prisreglering, samt att därvid närmast ifrågakomme en fastare utformning av ockerparagrafen. Även om jag sålunda delar priskontrollnämndens mening om önskvärdheten av en lagändring på denna punkt, anser jag mig emellertid icke kunna förorda att ändringen genomföres i enlighet med nämndens förslag. Den föreslagna lydelsen torde nämligen vara så vagt utformad, att den icke ger tillräcklig ledning vare sig för allmänheten eller vederbörande myndigheter. En formulering bör alltså utfinnas, som klarare anger vad som i lagens mening är att anse som prissocker.

Utformningen av en generell ockerbestämmelse, som samtidigt fyller rimliga krav på klarhet, erbjuder stora svårigheter. Till en början torde emellertid böra fastslås att, därest ockerbestämmelsen skall kunna verksamt utnyttjas som medel mot den skadliga prisstegringen, ockerbegreppet icke får konstrueras för snävt. Det straffbara området bör därför göras vidare än som skett i fråga om strafflagens ockerbrott. Med utgångspunkt härifrån synes det befogat att under förbudet hänföra sådana avtal, där vederlaget i märklig mån överstiger det i allmänhet tillämpade priset för den förnödenhet eller tjänst, varom fråga är. Därest avtalet rör förnödenhet eller tjänst, för vilken dylikt jämförelsepris icke finnes, torde såsom rekvisit böra uppställas, att vederlaget eljest är att anse såsom oskäligt med hänsyn till säljarens eller företagarens självkostnad och de grunder i övrigt, som allmänt tillämpas vid prissättning å liknande slag av förnödenheter eller tjänster.

Även med den av mig nu föreslagna utformningen av ockerbestämmelsen kunna självfallet gränssfall uppkomma, där det är tveksamt om prissocker skall anses föreligga eller icke. Olägenheterna härav få emellertid anses i väsentlig mån undanröjda genom den redan enligt nuvarande lag gällande föreskriften att åtal icke må anhängiggöras annat än efter angivelse eller medgivande av myndighet, som Konungen bestämmer (priskontrollnämnden).

Jag vill slutligen tillägga att, då den föreslagna ockerbestämmelsen har en betydligt vidare innebörd än strafflagens motsvarande begrepp, ordet »prissocker» — även om det av mig använts som beteckning för ifrågavarande brott — likväl icke torde böra införas i lagtexten såsom brottsbenämning.

Förbud mot kombinationsavtal.

Priskontrollnämnden har i sin promemoria framhållit, att enligt nu gällande bestämmelser kombinationsförsäljningar respektive kombinationsavtal rörande tjänster vore förbjudna, därest förnödenheten eller tjänsten vore föremål för prisreglering enligt 2—5 §§ och offentlig myndighet ej givit tillstånd till sådant kombinationsavtal varom fråga vore.

Nämnden har vidare anfört, att den nuvarande bestämmelsen om kombinationsavtal, efter mönster av de finska och danska lagarna, i nämndens förslag kompletterats med en föreskrift, att säljare, nyttjanderättsupplåtare eller den, som utförde tjänst, icke finge av motparten kräva ingående av förbindelse, som strede mot god affärssed. Som exempel på en dylik förbindelse kunde nämnas ett nyligen aktuellt fall, där säljaren för försäljning av viss vara krävde, att köparen skulle förbinda sig att efter krigets slut inköpa en viss större kvantitet varor *av samma slag* av säljaren.

Stockholms handelskammare har anfört, att handelskammaren i sak icke hade något att invända mot det föreslagna stadgandet. Det såsom motiv för förslaget anförda exemplet vore emellertid mindre väl valt. Det torde nämligen icke under alla förhållanden strida mot god affärssed att en säljare gentemot en kund, med vilken han icke tidigare stått i förbindelse, såsom villkor för försäljning av viss vara krävde, att kunden jämväl efter ett fredsslut från honom köpte varan i fråga.

Sveriges köpmannaförbund har uttalat, att några erinringar mot den föreslagna utvidgningen av bestämmelserna om kombinationsavtal icke funnes att göra. Förbundet ville dock framföra det önskemålet, att vederbörande näringsorganisationer lämnades tillfälle att i tveksamma fall få medverka vid bedömandet av huruvida ett villkor kunde anses strida mot god affärssed.

Sveriges industriförbund har uttalat, att den föreslagna brottsbeskrivningen vore så ytterligt svävande, att det med fog kunde ifrågasättas, om en dylik bestämmelse överhuvud taget borde godtagas. Om emellertid en bestämmelse av förslaget innehåll ansåges oundgänglig, skulle en riktig och enhetlig rättstillämpning säkerligen befordras, därest sakkunniga organisationer inom näringslivet finge yttra sig i frågan, huruvida visst förfarande kunde anses strida mot god affärssed.

Svenska arbetsgivareföreningen har instämt i industriförbundets yttrande.

Kooperativa förbundet, som avstyrkt ändringsförslaget, har anfört:

Förbundet delar den uppfattning, som kommit till uttryck i motiveringen till det nya lagförslaget, nämligen att villkor av den här exemplifierade arten, varigenom säljaren avser att kringgå gällande prisföreskrifter, böra vara förbudsbelagda. Förbundet ställer sig emellertid avvisande till att i prisregleringslagen i detta sammanhang införa bestämningen »villkor, som strider mot god affärssed». Denna formulering ingår i den s. k. generalklausulen, som återfinnes i dansk, norsk och finsk lagstiftning. Någon sådan klausul förekommer emellertid icke i svensk lag. Vid de tillfällen, då fråga varit om att i vårt land införa en sådan generalklausul, har förbundet med stor bestämdhet vänt sig häremot. Förbundets skäl mot den nu föreslagna formuleringen äro i korthet följande. Ur affärslivets synpunkt är frågan om vad som kan strida mot god affärssed omöjlig att entydigt besvara. God affärssed är i själva verket ett ytterligt vagt begrepp, som kan göras till föremål för mycket skilda tolkningar. Förbundet erinrar i detta sammanhang — utan alla jämförelser i övrigt — om att inom branscher, där en monopolistisk prisreglering tillämpas, betraktas ofta priser, som underskrida monopolprisnivån, av företagare i branschen såsom stridande mot god affärssed. Förbundet måste på här anförda grunder bestämt avstyrka, att ifrågavarande

de bestämmelse införes i den föreslagna lagen. För framtiden prejudicerande konsekvenser kunde härigenom befaras uppstå.

Till vad här anförts vill förbundet lägga det påpekandet, att en formulering som den av priskontrollnämnden föreslagna icke synes erforderlig för att tillgodose det av nämnden eftersträfvade prispolitiska syftet. Enligt förbundets mening kan detta syfte, nämligen att stadga ett förbud mot sådant villkor, som möjliggör för säljaren, nyttjanderättsupplåtaren eller den, som utför tjänst, att i en eller annan form indirekt uttaga ett högre pris än det fastställda, lätt vinnas genom en formulering av förslagsvis följande innebörd: »Ej heller må för förnödenhetens försäljning, nyttjanderättens upplåtande eller tjänstens utförande uppställas annat dylikt villkor, som indirekt avser att tillföra säljaren ekonomisk gottgörelse utöver det fastställda priset».

Departements-
chefen.

Det i 7 § gällande lag upptagna förbudet mot kombinationsavtal innebär endast ett förbud mot att såsom villkor för försäljning av en prisreglerad vara eller utförande av en prisreglerad tjänst fordra att jämväl annan förnödenhet inköpes eller annan tjänst tages i anspråk. Förbudet syftar i första hand till att förhindra säljaren eller företagaren att kringgå prisbestämmelserna genom pristillägg å en icke prisreglerad förnödenhet eller tjänst.

Som av det anförda framgår äger förbudet icke tillämpning i ett sådant fall som det priskontrollnämnden omnämnt i sin promemoria. Emellertid kan det icke anses tillfredsställande att en säljare, som genom priskontrollen ser sig förhindrad att uttaga ett eljest påräkneligt överpris, utnyttjar det rådande läget till att i stället avfordra köparen en förbindelse att efter krigets slut göra vissa inköp hos säljaren. Jag delar sålunda priskontrollnämndens mening att förbudet i princip bör utsträckas till att gälla även dylika villkor.

Enligt priskontrollnämndens förslag skulle till nu gällande stadgande i ämnet fogas ett tillägg, enligt vilket det bleve förbjudet att uppställa »annat dylikt villkor, som strider mot god affärssed». Den sålunda föreslagna formuleringen har i vissa remissyttranden blivit föremål för erinringar, därvid främst anmärkts att brottsbeskrivningen vore alltför svävande. Dessa erinringar torde icke sakna fog. Tvivelsutan skulle ett dylikt stadgande föranleda en betydande osäkerhet om vad som vore tillåtet eller förbjudet. Det hade därför varit önskvärt med en bestämmelse, som klart angivit gränserna för det straffbara området. Med hänsyn till de skiftande förhållanden, varmed man här har att räkna, torde det emellertid knappast vara möjligt att meddela en generell och samtidigt klar bestämmelse angående vilka kombinationsavtal som skola vara förbjudna. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att enligt min mening kombinationsavtal av den av priskontrollnämnden anmärkta typen icke under alla förhållanden böra anses otillåtna. Om till exempel en företagare, som planerar att anlägga en dyrbar fabrik för tillverkning av en för landet behövlig vara, räknar med svår konkurrens efter kriget och därför avfordrar vissa större köpare en förbindelse att jämväl under viss tid efter fredsslutet göra sina inköp av varan hos företagaren i fråga, kan detta icke utan vidare anses otillbörligt; förhållandena kunna va-

ra sådana att anläggningen överhuvud icke kommer till stånd med mindre företagaren kan säkerställa sig genom att avfordra köparna dylika förbindelser.

Vad nyss anförts angående svårigheten att meddela en generell och samtidigt klar bestämmelse angående vilka kombinationsavtal av nu ifrågavarande art, som skola vara förbjudna, torde böra föranleda att frågan löses efter samma linjer, som förut skett beträffande kombinationsavtal avseende olika varor, d. v. s. att förbudet i princip göres generellt; den som säljer en prisreglerad vara eller utför en prisreglerad tjänst skulle sålunda icke få utan myndighets samtycke såsom villkor för försäljningen eller för tjänstens utförande uppställa, att medkontrahenten sluter avtal eller avger förbindelse rörande annat än det parti av förnödenheten eller den tjänst, varom fråga är. En dylik bestämmelse kan naturligen verka i någon mån besvärande i sådana fall, där kombinationsavtalet är att anse som en lojal företeelse. Emellertid torde de antydda olägenheterna icke böra överdrivas. I allt fall anser jag dessa olägenheter vara att föredraga framför den osäkerhet, som skulle följa av straffbudets anknytning till begreppet god affärssed.

Enligt tillämpningsförordningen till prisregleringslagen meddelas samtycke till kombinationsavtal av den myndighet, vilken har att i förekommande fall ge tillstånd till överskridande av det pris som gäller för den förnödenhet eller tjänst avtalet i första hand avser, eller, därest sådant tillstånd icke må meddelas, av priskontrollnämnden. Det torde böra framhållas att vederbörande myndighet är oförhindrad att, då förhållandena därtill föranleda, lämna generell medgivande till visst slag av kombinationsavtal.

Föreskrifter enligt 10 §.

Priskontrollnämnden har i sin promemoria anfördt:

10 § prisregleringslagen gäller, såvitt angår förnödenhet, endast i fråga om detaljhandel. Den ger möjlighet att föreskriva skyldighet att uppsätta prisanslag och att sälja efter vikt eller efter mått ävensom att meddela »annan dylik bestämmelse, som må vara ägnad att motverka oskälig prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av förnödenhet». För tolkningen av det citerade stadgandet finnes det i de under innevarande kris utfärdade författningarna icke någon ledtråd. Vad beträffar »bestämmelse, som må vara ägnad att — — — ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av förnödenhet», vilken passus hämtats från 6 § lagen den 30 maj 1916 om fastställande av högsta pris å vissa varor vid krig, krigsfara eller andra utomordentliga, av krig föranledda förhållanden m. m., så såges allenast i ett av livsmedelskommissionen avgivet förslag till nämnda lag, »alt dylika stadganden kunde under vissa omständigheter finnas nödvändiga till åstadkommande av att viktigare förnödenheter verkligen skulle nå fram till salutorgen och icke på vägen dit uppsamlas av partiköpare eller till förekommande av att sådana förnödenheter forslades från orten».

10 § prisregleringslagen är i tillämpliga delar gällande jämväl å tjänst, t. ex. i fråga om prisanslag.

Nämnden har vidare anfört:

Begränsningen av ifrågavarande stadgande till detaljhandeln synes icke vara motiverad, utan lagrummet har enligt nämndens förslag gjorts tillämpligt å såväl produktion som parti- och detaljhandel. Beträffande produktionen äro särskilt bestämmelserna om standardisering samt märkning av emballage aktuella. I fråga om partihandeln är det stundom lika motiverat som för detaljhandeln att föreskriva vikt försäljning. Så är bl. a. förhållandet med försäljning av frukt.

Livsmedelskommissionen har erinrat om att kommissionen med stöd av Kungl. Maj:ts kungörelse den 29 januari 1943 (nr 61) med vissa bestämmelser angående tillverkning och försäljning av charkuterivaror m. m. meddelat föreskrifter om standardisering av charkuterivaror, samt att kommissionen, i anslutning till Kungl. Maj:ts kungörelse den 20 mars 1942 (nr 147) angående försäljning av ersättningsmedel för ransonerade livsmedel, utfärdat vissa regler angående de förpackningar, i vilka sådana ersättningsmedel skulle saluföras. Kommissionen förutsatte, att de av priskontrollnämnden nu föreslagna bestämmelserna icke komme att föranleda någon ändring i de av kommissionen i berörda hänseenden meddelade föreskrifterna.

Stockholms handelskammare har anfört:

I den föreslagna 11 § (10 § i nu gällande lag) har vidtagits den ändringen, att även tillverkare och partihandlare likställts med detaljhandlare, samt att uttryckligen inrymts en rätt för den priskontrollerande myndigheten att utfärda bestämmelser angående skyldighet att sälja viss slags förnödenhet i visst standardutförande eller, där förnödenheten saluföres förpackad, i på visst sätt märkta förpackningar.

Denna utvidgning av tidigare bestämmelser har i nämndens promemoria lämnats utan motivering. Handelskammaren får i detta sammanhang erinra, att motsvarande bestämmelser i den nu gällande lagen avser blott meddelande av »ordningsföreskrifter», som äro ägnade att motverka en oskäligen prisstegring etc. Detta förhållande betonades uttryckligen av departementschefen i motiven till 1941 års prisregleringslag, i vilken stadgandet ifråga inflöt. Genom den nu tillagda föreskriften angående försäljning av viss vara i standardutförande eller i på visst sätt märkt förpackning har lagrummet ändrat karaktär. Därigenom och genom att även produktion och partihandel indragits under detsamma äger det icke längre tillämpning å blott ordningsföreskrifter utan medgiver djupgående ingrepp på näringslivets olika områden. I detta sammanhang må erinras, att märkningsfrågan nyligen varit föremål för ingående utredning av livsmedelslagstiftningssakkunniga och att meningarna därvid starkt brutit sig. Handelskammaren saknar underlag för bedömande av i vilken utsträckning nämnden avser att framdeles nyttja de vittgående fullmakter, som nu begäras. Avsaknaden i såväl lagförslaget som den däröver utarbetade promemorian av klara riktlinjer i detta avseende torde kunna leda till godtyckliga avgöranden. På grund härav och då priskontrollnämnden redan enligt den nu gällande lagen torde ha vissa möjligheter att meddela ur prisregleringssynpunkt nödvändiga standardiserings- och märkningsföreskrifter, får handelskammaren avstyrka den föreslagna ändringen.

Skånes handelskammare har framfört liknande synpunkter som de av *Stockholms handelskammare* anförda. *Handelskammaren i Göteborg* har

ifrågasatt lämpligheten av att utvidga bestämmelserna om skyldighet att hava anslag med prisuppgifter till att gälla även tillverkare och partihandlare.

Sveriges grossistförbund har i sitt yttrande betonat, att de särskilda skyldigheter, som redan förut ålagts detaljhandeln och som nu skulle komma att åläggas även tillverkare och partihandlare, närmast kunde betraktas såsom ordningsföreskrifter, som tillkommit i syfte att öka konsumenternas möjligheter att kontrollera prisbestämmelsernas upprätthållande inom detaljhandeln. Det funnes naturligen ett behov för tillverkarnas och partihandlarnas kunder att kunna verkställa motsvarande kontroll hos sina leverantörer. Men detta kunde ske redan nu, utan att här ifrågavarande bestämmelser för detaljhandeln utsträcktes att gälla leverantörerna. Den normala försäljningen från partihandeln till detaljhandeln skedde i sådana former, att detaljister-na-kunderna av fakturor och/eller andra affärshandlingar kunde kontrollera de priser, som leverantörerna tillämpade. Någon fördel av att utsträcka de omförmälda ordningsföreskrifterna till att gälla även partihandeln vore därför icke möjlig att uppnå. Priskontrollnämndens förslag i detta avseende syntes därför vara överflödigt och endast ägnat att medföra ytterligare belastning å de delar av näringslivet, som skulle beröras av de nya bestämmelserna.

Vidare har *Sveriges industriförbund* — med instämmande av *svenska arbetsgivareföreningen* — anfört:

Priskontrollnämnden föreslår, att skyldighet skall kunna åläggas tillverkare m. fl. att sälja förnödenhet i visst standardutförande eller i på visst sätt märkta förpackningar. Meningen med sådan märkning torde vara att underlätta kontrollen av gällande prisbestämmelsers efterlevnad. Ur tillverkaresynpunkt finnes icke någon erinran mot detta senare förslag, förutsatt att det namn, som eventuellt skall upptagas å förpackning, avser tillverkaren och icke någon mellanhand samt att märkningen kan verkställas utan nämnvärd kostnad.

Vad åter angår förslaget att priskontrollnämnden skulle äga att ålägga tillverkare att standardisera viss förnödenhet, torde sådant tvång avgjort icke böra ifrågakomma. En av de viktigaste förutsättningarna för ett framgångsrikt bedrivande av priskontrollen har, enligt vad allmänt vitsordas, varit det frivilliga samarbete som ägt rum mellan priskontrollnämnden samt näringslivet och dess organisationer. Sådant samarbete har möjliggjort resultat, som sannolikt icke kunnat utan stora svårigheter ernås på annan väg. Även standardiseringsfrågor ha under kriget handlagts på detta sätt i betydande utsträckning. Under sådana förhållanden är det naturliga, att standardiseringsfrågor även framdeles dryftas och avgöras tillsammans med därav berörda företagare. Utan deras intresserade medverkan är det ogörligt att åstadkomma sådana standard, som ur användnings-, teknisk och pris-synpunkt fylla måttet. Tvångsbestämmelser lära näppeligen vara ägnade att främja sådan medverkan. Med hänsyn till vad nu anförts böra bestämmelserna ifråga utgå.

Enligt gällande lag må föreskrifter, som avses i 10 § prisregleringslagen, meddelas endast med avseende å detaljhandel ävensom beträffande tjänster. Priskontrollnämnden har funnit denna begränsning icke vara tillräckligt motiverad, varför nämnden föreslagit att lagrummet måtte göras tillämpligt

*De parlements-
chefen.*

jämväl med avseende å producenter och partihandlare. Med hänsyn till de ökade krav, som numera måste ställas å priskontrollen, finner jag den sålunda föreslagna utvidgningen ändamålsenlig. Jag vill emellertid tillägga, att de olika förhållanden, under vilka å ena sidan detaljhandlarna samt å andra sidan producenterna och partihandlarna arbeta, självfallet måste beaktas vid meddelandet av sådana föreskrifter, som i lagrummet avses. På grund av det anförda föreslår jag, att 10 § måtte så utformas, att den gäller ifråga om all yrkesmässig försäljning, vare sig denna bedrivs såsom detaljhandel eller av producent eller partihandlare.

Priskontrollnämnden har vidare föreslagit vissa tillägg rörande arten av de föreskrifter, som må meddelas enligt 10 §. Nämnden har sålunda föreslagit, att föreskrifter skola få meddelas jämväl rörande skyldighet att sälja en vara i visst standardutförande eller i förpackningar, som märkts på visst sätt. I anledning av detta förslag vill jag till en början erinra om att lagrummet i dess nuvarande lydelse endast avser föreskrifter, som ha karaktären av ordningsföreskrifter. Detta betonades under förarbetena och framgår för övrigt redan därav, att det icke ankommer på Konungen utan endast på myndighet, som Konungen bestämmer, att meddela föreskrifter som i lagrummet avses. Med hänsyn till konstruktionen av ifrågasvarande lagbestämelse finner jag det önskvärt, att tillämpningsområdet även i fortsättningen begränsas till föreskrifter av ordningsnatur. Jag kan därför icke tillstyrka en sådan utvidgning, att lagrummet skulle medföra befogenhet för prismyndigheten att föreskriva standardisering av olika förnödenheter. Föreskrifter av så ingripande natur torde nämligen icke kunna betecknas som ordningsföreskrifter och det synes lämpligt att, i den mån standardisering av viss tillverkning är påkallad av hänsyn till krisläget, föreskrifter därom meddelas i den för ekonomisk lagstiftning gällande ordningen.

Priskontrollnämndens förslag om sådan ändrad lydelse av 10 §, att därunder uttryckligen inbegripes rätt att föreskriva märkning av förpackningar, föranleder icke någon erinran från min sida.

Skyldighet att utgiva värdet av visst gods.

Priskontrollnämnden har, i fråga om den i 11 § sista stycket stadgade skyldigheten för den sakfällde att utgiva värdet av taget eller betingat vederlag, uttalat att domstolarna i alltför stor utsträckning syntes vilja begagna den föreliggande möjligheten att, då »särskilda förhållanden» därtill föranledde, helt befria från ersättningsskyldighet, varför en skärpning av bestämmelserna borde genomföras. Denna skärpning kunde ske på så sätt att såsom försättning för nedsättning i eller befrielse från ersättningsskyldighet stadgades, att »synnerliga skäl» därtill föranledde.

Kooperativa förbundet har framhållit, att förbundet med hänsyn till den utomordentliga angelägenheten av att gällande pridföreskrifter respekterades icke hade någon erinran mot den föreslagna skärpningen.

Landsorganisationen i Sverige har uttalat, att det — med hänsyn till den av priskontrollnämnden påtalade tendensen inom rättspraxis och då förverkandepåföljden säkerligen i minst lika hög grad som straffpåföljderna vore av betydelse för lagens respekterande — borde tagas under övervägande, om icke rätten till nedsättning av ersättningsskyldigheten borde göras till föremål för en längre gående skärpning än den som följde av nämndens förslag. Detta syntes böra ske såväl genom ett uttryckligt restriktivt angivande av förutsättningarna för nedsättning som genom en regel, att nedsättning finge ske endast intill viss del, förslagsvis hälften, av vederlagets eller förnödenhetens värde.

Å andra sidan har *Stockholms handelskammare* ifrågasatt om icke förverkandereglerna snarare borde mildras än skärpas. *Skånes handelskammare* har för sin del hemställt, att gällande bestämmelser måtte bibehållas oförändrade.

Bränslekommissionen har ifrågasatt lämpligheten av den föreslagna ändringen. Kommissionen har därvid åberopat, att orden »särskilda förhållanden» i prisregleringslagen korresponderade med motsvarande uttryck i bestämmelserna om förverkandepåföljd i 25 § allmänna förfogandelagen och i § kungörelsen den 5 juni 1942, nr 308, angående särskilda påföljder vid överträdelse av vissa ransoneringsförfattningar, ävensom att överträdelse av allmänna förfogandelagen eller någon ransoneringsförfattning icke sällan skedde i samband med överträdelse av bestämmelser i prisregleringslagen.

Sveriges lantbruksförbund har funnit det anmärkningsvärt, att priskontrollnämnden ansåge skäl föreligga för en skärpning av bestämmelserna, då den praktiska rättstillämpningen funnit redan de gällande bestämmelserna strängare än vad som vore förenligt med det allmänna rättsmedvetandet. Den föreslagna skärpningen borde därför icke ifrågakomma.

Sveriges köpmannaförbund har anfört:

Förbundet har den principiella inställningen, att förbundet icke har något att erinra mot att den, som dömes för brott mot prisbestämmelserna, tillika förpliktas att regelmässigt gälda värdet av taget överpris. Härigenom undgår man olägenheten av att det i dagsböter utmätta straffet stundom varit så lågt, att den felande trots åtalet gjort vinst på transaktionen. Förbundet måste dock hävda den uppfattningen att det kan leda till stötande konsekvenser, att den felande skall förpliktas gälda värdet av *hela* det tagna och betingade vederlaget utom i de fall, då »synnerliga skäl» till annat föranleda. Förbundet tager sig friheten att peka på att regeln bibehålles i oförändrad utsträckning även beträffande avtalat, alltså blott betingat vederlag. Detta synes vara särskilt obilligt exempelvis i de fall, då blott obetydligt högre pris betingats för varan. Införandet av de skärpta bestämmelserna motiveras av nämnden på så sätt, att domstolarna »i alltför stor utsträckning synas vilja begagna möjligheten att helt befria från ersättningsskyldigheten». Ifrågasätts kan huruvida denna benägenhet hos domstolarna icke just har sin grund i det förhållandet, att bestämmelsen i många fall anses direkt obillig. Graden och arten av den felandes överträdelse synes på vanligt sätt böra beaktas och även av domstolarna hittills ha beaktats vid straffmätningen.

Förbundet har i enlighet härmed uttalat som sin åsikt, att den, som fälldes för brott mot prisbestämmelserna, enbart borde förpliktas gälda värdet av taget eller betingat överpris.

Sveriges industriförbund, som anført i huvudsak samma synpunkter som Sveriges köpmannaförbund, har ansett det böra övervägas, huruvida icke förverkandebestämmelserna borde i viss mån mildras. Detta kunde lämpligen ske på sådant sätt, att förverkande principiellt förklarades skola avse endast det avtalade eller tagna överpriset, samt att, då särskilda skäl därtill föreläge, förverkan kunde avse vederlaget i dess helhet.

Svenska arbetsgivareföreningen har instämt i industriförbundets yttrande.

*Departements-
chefen.*

Gentemot lagrummets nuvarande avfattning synes i och för sig intet vara att erinra. Jag finner därför icke skäl att föreslå någon ändring därav. Jag förutsätter därvid, att lagrummet tillämpas efter sin lydelse och sin innebörd, d. v. s. att ersättningskyldighet *regelmässigt* ådömes och att nedsättning i eller befrielse från sådan skyldighet medges endast då särskilda förhållanden kunna åberopas till stöd därför.

Tillämpning å priskontorsföreståndare m. fl. av stadgandet i 17 kap. 11 § rättegångsbalken.

Priskontrollnämnden har anført:

Den lokala övervakningen av jämlikt prisregleringslagen utfärdade prisbestämmelser och andra föreskrifter handhaves i huvudsak av föreståndarna för de vid kristidsstyrelserna inrättade priskontoren jämte vid priskontoren anställda tjänstemän ävensom av de i samtliga kristidsområden förordnade prisombuden. Av priskontorsföreståndarna samt priskontorens övriga tjänstemän och prisombuden uppdagade brott, varom stadgas i 11 § prisregleringslagen, rapporteras av priskontoren till priskontrollnämnden eller statens livsmedelskommission. I fråga om vissa varugrupper såsom kött och fläsk m. m. handhaves den lokala övervakningen av särskilda av priskontrollnämnden förordnade resande kontrollanter, vilka direkt till priskontrollnämnden insända rapporter angående verkställda kontrollbesök. Priskontrollnämnden respektive livsmedelskommissionen har därefter att pröva huruvida anmälan för brott mot 11 § prisregleringslagen skall göras hos vederbörande åklagare. Sådana förseelser, som avses i 12 § prisregleringslagen, rapporteras av vederbörande priskontrollerande organ direkt till allmän åklagare.

Vid den lokala prisövervakningen i detaljhandeln tillgår vanligen så att kontrollanten utan att från början upplysa om sin egenskap av kontrollant framställer förfrågan angående priset å olika varor. Något vittne till av säljaren härvid lämnade prisuppgifter torde vanligen icke vara att tillgå, varför, därest säljaren skulle vid domstol bestrida riktigheten av kontrollantens uppgifter, det skulle vara av värde att få kontrollanten hörd som vittne. Vad i 17 kap. 7 § rättegångsbalken stadgas angående förbud för angivare att vittna synes emellertid lägga hinder i vägen härför. I ett fall, som nyligen kommit till priskontrollnämndens kännedom, har priskontorsföreståndare, som av åklagare påkallats såsom vittne, av underrätt (rådhusrätten i Växjö)

ansetts jävig att vittna. Något formligt beslut i jävsfrågan har icke meddelats i detta fall och domstolen har i stället hört vederbörande upplysningsvis. Domstolens ställningstagande torde överensstämma med rättspraxis (se N. J. A. avd. I 1895 s. 180; 1897 s. 85; 1904 s. 395 och 436; 1915 s. 645; 1918 s. 377 och 1925 s. 22 samt S. J. T. 1928 Rf s. 41) och har även stöd i doktrinen. Professor Agge uttalar sålunda: Angivelse behöver icke vara angivelse i egentlig mening, d. v. s. av målsägande rörande ett målsägandebrott, utan det räcker, att vittnet gjort anmälan om brottet till åklagare, polismyndighet eller målsägande eller annan person, som är befogad eller förpliktad att väcka åtal för brottet eller föranstalta om förberedande undersökning för åtal (kompendium i straffprocessrätt, del II, Uppsala 1936, s. 90).

Med hänsyn till vad ovan anförts synes det angeläget att de, som hava att taga befattning med den lokala övervakningen av efterlevnaden av prisregleringslagen och med stöd av denna utfärdade föreskrifter, erhålla samma möjlighet att vittna om vad de utträttat eller iakttagit i tjänsten, som enligt 17 kap. 11 § rättegångsbalken tillkommer s. k. polisvittnen med flera (se 50 § i lagen den 29 juni 1912 om arbetarskydd samt 35 § i lagen den 3 juni 1938 om rätt till jakt).

Under återopande av vad sålunda anförts har priskontrollnämnden hemställt att i prisregleringslagen måtte intagas en bestämmelse av innebörd, att vad i 17 kap. 11 § rättegångsbalken förordnas om dem, som gå rättens eller Konungens befallningshavandes bud och ärende, skall gälla även för dem, som hava att taga befattning med tillsyn å efterlevnaden av prisregleringslagen och med stöd av densamma givna föreskrifter.

Enligt vad priskontrollnämnden vidare anført ha *bränsle-, industri- och livsmedelskommissionerna* genom nämndens försorg fått del av förslaget samt förklarat sig tillstyrka detsamma.

Stadgandet i 17 kap. 11 § rättegångsbalken äger icke tillämpning å de tjänstemän av olika slag, som användas för prisövervakningen. Emellertid torde i åtskilliga fall bindande bevisning om begången prisöverträdelse icke kunna åvägabringas med mindre den priskontrollant, som anmält förseelsen, höres såsom vittne angående vad som förekommit vid kontrolltillfället. På grund härav och då det ur kontrollsynpunkt är av stor betydelse att upptäckta förseelser bliva vederbörligen bestraffade, tillstyrker jag priskontrollnämndens förslag. I enlighet härmed föreslår jag att i en ny paragraf, betecknad 15 a §, upptages en bestämmelse att vad i 17 kap. 11 § rättegångsbalken förordnas om dem, som gå rättens eller länsstyrelsens bud och ärende, även skall gälla om befattningshavare som har att öva tillsyn å efterlevnaden av prisregleringslagen. Departements-
chefen.

Föredragandens hemställan.

Det inom finansdepartementet upprättade förslaget till *lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459)* har utformats i enlighet med de synpunkter jag i det föregående framlagt. De föreslagna nya bestämmelserna medföra i första hand dels vissa ändringar i 2, 5—8 samt

10 §§, dels ock tillkomsten av två nya paragrafer, betecknade 2 a och 15 a §§. De nya bestämmelserna föranleda vidare viss omarbetning av straffbestämmelserna i 11 § ävensom ett tillägg till 17 § av innebörd, att jämväl beslut enligt 2 a § skall utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse intill dess annorlunda kan varda förordnat. Slutligen erfordras, såsom jag anmärkt i samband med redogörelsen för det nya prisstoppbegreppet, viss övergångsbestämmelse beträffande avtal, som slutits under tiden mellan prisstoppdagen och den dag då föreskriften om prisstopp meddelas; dylika avtal torde nämligen böra undantagas från prisstoppet.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över det upprättade förslaget, av den lydelse *Bilaga*¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
E. Reuterswärd.

¹ Bilagan, som — fränsett vissa redaktionella jämkningar — är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

*Bihang.***Av priskontrollnämnden upprättat utkast**

till

Prisregleringslag.**Inledande bestämmelse.**

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, förordna, att vad i 2—11 §§ stadgas skall äga tillämpning; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen, som i första stycket sägs, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som där avses.

Om prisreglering.

2 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller upplåter nyttjanderätt till förnödenhet eller nyttjanderätt, varom sägs i 1 kap. 7 § lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom, eller nyttjanderätt till lägenhet, varå stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionatrörelse äger tillämpning, eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utför tjänst skall vara skyldig

1) att ofördröjligen anmäla det pris, som av honom tillämpas för förnödenheten, nyttjanderätten eller tjänsten den dag som i föreskriften angives;

2) att minst en vecka, innan höjning av priset är avsedd att vidtagas, inkomma med anmälan om den tillämnade prishöjningen och skälen därtill;

3) att, varje gång höjning av priset vidtages, ofördröjligen anmäla prishöjningen.

Den som meddelat föreskrift enligt första stycket äger bestämma till vilken myndighet anmälan enligt nämnda stycke skall göras.

3 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva, att den som säljer viss förnödenhet eller upplåter nyttjanderätt eller utför tjänst av i 2 § angivet slag icke må utan tillstånd betinga sig högre pris än det som en viss bestämd dag eller senast därförut av honom tillämpats eller förstnämnda dag varit att anse såsom gängse för förnödenheten, nyttjanderätten eller tjänsten (prisstopp).

Föreskrift om prisstopp må meddelas att gälla för viss tid, högst två månader. Den tid, för vilken dylik föreskrift är gällande, må, då särskilda skäl därtill äro, utsträckas med högst två månader varje gång.

Den som meddelat föreskrift enligt första stycket äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja tillstånd varom i nämnda stycke förmäles.

4 §.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger fastställa visst pris, som prövas skäligt, att gälla såsom *normalpris* vid försäljning av viss förnödenhet eller vid upplåtelse av nyttjanderätt eller vid utförande av tjänst som i 2 § avses.

Normalpriset må icke överskridas med mindre priset enligt annan författning kan bestämmas till högre belopp eller särskilt tillstånd därtill givits. Den som fastställt normalpriset äger bestämma på vilken myndighet det skall ankomma att bevilja sådant tillstånd.

5 §.

Har någon till offentlig myndighet gjort särskild utfästelse beträffande högsta pris, till vilket viss förnödenhet eller nyttjanderätt eller tjänst av i 2 § angivet slag må av honom försälas, upplåtas eller utföras, må priset icke överskridas med mindre myndigheten givit tillstånd därtill.

6 §.

Konungen äger föreskriva, att rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja viss förnödenhet eller upplåta nyttjanderätt som i 2 § avses eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utföra tjänst av i 2 § angivet slag skall tillkomma endast

- 1) den som är medlem av viss sammanslutning;
- 2) den som före viss dag yrkesmässigt köpt eller sålt sådan förnödenhet eller upplåtit sådan nyttjanderätt eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utfört sådan tjänst.

Meddelas föreskrift, som i första stycket under 1) avses, skall, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, rätt att yrkesmässigt köpa eller sälja förnödenheten eller upplåta nyttjanderätten eller utföra tjänsten medgivas jämväl den, som förbinder sig att ställa sig till efterrättelse de villkor som i anledning av denna lag uppställts för medlem av sammanslutningen beträffande rätten att köpa eller sälja förnödenheten eller upplåta nyttjanderätten

eller utföra tjänsten. Föreskrift, som i första stycket under 2) avses, må meddelas endast då särskilda skäl därtill äro.

I den mån så finnes erforderligt för att hindra onödig, fördyrande mellanhandel med viss förnödenhet eller eljest för att undanröja missförhållanden inom näringslivet, vilka uppkommit i följd av de i 1 § angivna utomordentliga förhållandena och medföra onödig stegring av priset å viss förnödenhet eller å nyttjanderätt eller tjänst av sådant slag, som i 2 § angives, äger Konungen meddela föreskrift om begränsning på annat sätt än förut i denna paragraf är sagt av rätten att yrkesmässigt köpa eller sälja förnödenheten eller upplåta nyttjanderätten eller såsom företagare åt annan yrkesmässigt utföra tjänsten.

7 §.

Ej må någon vid överlåtelse av förnödenhet eller upplåtelse av nyttjanderätt eller utförande av tjänst som i 2 § avses taga eller träffa avtal om vederlag, som med hänsyn till föreliggande omständigheter kan anses oskäligt.

Ej heller må någon utbjuda förnödenheten till avyttring mot vederlag, som i första stycket sägs, eller erbjuda sig att upplåta nyttjanderätten eller att utföra tjänsten mot sådant vederlag.

8 §.

Får enligt denna lag visst pris för förnödenhet, nyttjanderätt eller tjänst icke överskridas, må ej, i vidare mån än som överensstämmer med offentlig myndighets anordning, såsom villkor för förnödenhetens försäljning, nyttjanderättens upplåtande eller tjänstens utförande fordras, att jämväl annan förnödenhet inköpes eller annan nyttjanderätt eller tjänst tages i anspråk. Ej heller må för förnödenhetens försäljning, nyttjanderättens upplåtande eller tjänstens utförande uppställas annat dylikt villkor, som strider mot god affärssed.

Om uppgiftsskyldighet.

9 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger föreskriva skyldighet för envar som köper eller säljer förnödenhet eller upplåter nyttjanderätt eller utför tjänst av i 2 § angivet slag att på anfordran av den myndighet, som meddelat föreskriften, eller annan myndighet, som därvid bestämts,

1) lämna de uppgifter myndigheten kan finna erforderliga för sin priskontrollerande verksamhet;

2) i kontrollsyfte förete handelsböcker och affärshandlingar för myndigheten.

Försummar någon efter anfordran, varom ovan sägs, att fullgöra vad honom i följd därav åligger, äger myndighet som meddelat föreskriften förelägga honom vite. Länsstyrelse äger i förekommande fall förordna om uttagande av sådant vite.

10 §.

Det åligger envar att, vid förfrågan av länsstyrelse eller polismyndighet eller annan myndighet som Konungen bestämmer, lämna uppgift, huruvida och i vilken myckenhet han innehar viss förnödenhet av vikt för befolkning- eller produktionen.

Vägrar någon att lämna begärd uppgift eller finnes skälig anledning misstänka, att han söker vilseleda myndighet i fråga om sitt innehav av förnödenheten, må undersökning verkställas av kontor, lagerlokal eller annan lägenhet, varöver han förfogar, så ock granskning ske av hans handelsböcker och affärshandlingar. I fråga om befoget att besluta angående undersökning eller granskning, som nu nämnts, samt beträffande tid, då undersökning må äga rum, och förfarandet därvid skola bestämmelserna angående husrannsakan äga tillämpning.

Särskilda bestämmelser.

11 §.

Myndighet som Konungen bestämmer äger beträffande tillverkare eller parti- eller detaljhandlare meddela särskilda bestämmelser angående skyldighet att å försäljningsstället hava anslag med prisuppgifter av viss beskaffenhet samt angående skyldighet att sälja visst slags förnödenhet efter vikt, efter mått, i visst standardutförande eller, där förnödenheten saluföres förpackad, i på visst sätt märkta förpackningar, så ock annan dylik bestämmelse, som må vara ägnad att motverka oskälig prisstegring eller att ordna tillförsel, saluhållande eller förbrukning av förnödenhet.

Vad i första stycket är stadgat skall i tillämpliga delar gälla även i fråga om upplåtelse av nyttjanderätt eller utförande av tjänst som i 2 § avses.

Ansvarsbestämmelser m. m.

12 §.

1 mom. Med dagsböter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet med hänsyn till omständigheterna är att anse såsom grovt, med fängelse eller straffarbete i högst två år straffes

1) den som underlåtit att fullgöra anmälningsskyldighet, som föreskrivits jämlikt 2 §, eller som vid fullgörande av anmälningsskyldigheten lämnat medvetet oriktig uppgift eller som, med vetskap om att beträffande förnödenhet, nyttjanderätt eller tjänst meddelats föreskrift enligt 3 §, i strid mot föreskriften försålt eller saluhållit förnödenheten till för högt pris eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala sådant pris eller för upplåtelse av nyttjanderätten eller för utförande av tjänsten uppburit eller krävt för högt pris;

2) den som, med vetskap om att normalpris gäller å viss förnödenhet eller å nyttjanderätt eller tjänst som i 2 § avses, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten för högre pris eller i återförsäljningssyfte för densamma betalat eller förklarat sig villig att betala högre pris eller för upplåtelse av nyttjanderätten eller för utförande av tjänsten uppburit eller krävt högre belopp;

3) den som, efter avgivande av sådan utfästelse beträffande förnödenhet, nyttjanderätt eller tjänst som i 5 § sägs, utan tillstånd försålt eller saluhållit förnödenheten för högre pris än det utfästa eller för upplåtelse av nyttjanderätten eller för utförande av tjänsten uppburit eller krävt sådant pris eller som, med vetskap om utfästelsen, i återförsäljningssyfte för förnödenheten betalat eller förklarat sig villig att betala högre pris än det utfästa;

4) den som med vetskap om föreskrift, som jämlikt 6 § meddelats angående rätten att köpa viss förnödenhet, eller om villkor, som i anledning av denna lag uppställts för rätten att köpa förnödenheten, köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten i strid mot föreskriften eller villkoret;

5) den som med vetskap om föreskrift, som jämlikt 6 § meddelats angående rätten att sälja viss förnödenhet eller upplåta nyttjanderätt som i 2 § avses eller såsom företagare å annan utföra tjänst av i 2 § angivet slag eller om villkor, som i anledning av denna lag uppställts för rätten att sälja förnödenheten eller upplåta nyttjanderätten eller utföra tjänsten, i strid mot föreskriften eller villkoret försålt eller saluhållit eller i återförsäljningssyfte köpt eller förklarat sig villig att köpa förnödenheten eller upplåtit eller erbjudit sig att upplåta nyttjanderätten eller utfört eller erbjudit sig att utföra tjänsten;

6) den som brutit mot bestämmelserna i 7 §;

7) den som brutit mot i 8 § stadgade förbud;

8) den som vid lämnande av uppgift, som i 9 eller 10 § avses, eller i samband med undersökning eller granskning, som avses i sistnämnda paragraf, sökt vilseleda myndighet.

2 mom. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningsmannen avsett att bereda sig otillbörlig vinst av betydande storlek.

3 mom. Lika med den, som försålt eller saluhållit förnödenhet till för högt pris eller som för upplåtelse av nyttjanderätt eller utförande av tjänst uppburit eller krävt för högt belopp eller som för köp av förnödenhet betalat eller förklarat sig villig att betala för högt pris, skall anses den, som för förnödenheten, nyttjanderätten eller tjänsten uppburit, krävt, betalat eller förklarat sig villig att betala i annat än penningar utgående vederlag till värde uppenbarligen överstigande det tillåtna priset. Lika med förvärv i återförsäljningssyfte skall anses förvärv i syfte att använda förnödenheten i yrkesmässig förvärvsverksamhet.

4 mom. Ej må köpare i andra fall än förut angivits dömas för delaktighet i av säljare begånget brott som i 1 mom. under 1), 2), 3) eller 5) avses, där ej köparen med sådan vetskap, varom i nämnda lagrum är sagt, upp-

såtligen förlett säljaren till brottet. Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande den, som erlagt eller förbundit sig att erlägga betalning för nyttjanderätt eller tjänst som i 1 mom. under 1), 2), 3) eller 5) avses, så ock i fråga om säljares delaktighet i sådant av köpare begånget brott som i 1 mom. under 4) avses.

5 mom. Fälles någon till straff enligt 1 eller 3 mom., skall domstolen tillika förplikta honom att utgiva värdet av taget eller avtalat vederlag eller värdet av förnödenhet som undanhållits; dock att, i den mån synnerliga skäl därtill föranleda, nedsättning må ske av det värde som skall utgivas.

13 §.

Äsidosätter någon bestämmelse, som meddelats jämlikt 11 §, straffes med böter från och med två till och med trehundra kronor.

14 §.

Vad som med stöd av bestämmelserna i denna lag inhämtats genom anmälan eller uppgift eller vid granskning av handelsböcker eller affärshandlingar eller vid undersökning, som i 10 § sägs, må ej yppas i vidare mån än som erfordras för vinnande av det med bestämmelserna avsedda ändamål. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse.

15 §.

Brott, varom i 12 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter anmälan eller medgivande av myndighet, som Konungen bestämmer.

Brott, varom i 14 § sägs, må av allmän åklagare åtalas allenast efter angivelse av målsäganden.

16 §.

Åtal för förseelse, som avses i 13 §, anhängiggöres vid polisdомstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan icke finnes, vid allmän domstol.

17 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, ävensom vad någon förpliktas utgiva enligt 12 § sista mom. tillfalla kronan.

18 §.

Över myndighets beslut jämlikt 4 § första stycket må, där Konungen så förordnat, klagan icke föras.

Beslut, som myndighet i annat fall än i första stycket avses meddelat jämlikt 4 §, så ock myndighets beslut jämlikt 2 §, 3 §, 9 § första stycket eller 11 § skall utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse intill dess annorlunda kan varda förordnat.

19 §.

Konungen äger meddela de närmare bestämmelser, som erfordras för tillämpning av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1943 samt gäller till och med den 1944.

Genom denna lag upphäves prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459).

Förordnande enligt 1 § vare ej gällande längre än lagen äger giltighet.

Föreskrift eller beslut jämlikt 2, 3, 4, 6, 9, 10 eller 11 § eller utfästelse jämlikt 5 § skall ej gälla längre än förordnande som nyss sagts är gällande.

Föreskrift jämlikt 4 § eller utfästelse jämlikt 5 § eller sådant villkor beträffande högsta pris, som i anledning av denna lag uppställts i samband med meddelande av föreskrift enligt 6 §, skall icke äga tillämpning i fråga om avtal om köp, upplåtelse av nyttjanderätt eller utförande av tjänst, som slutits innan föreskriften trädde i kraft eller utfästelsen eller villkoret blev gällande, såvida i avtalet vederlaget blivit till beloppet bestämt.

I 14 § meddelad föreskrift om tystnadsplikt och vad i lagen stadgas rörande överträdelse av samma föreskrift ävensom vad där stadgas i fråga om annat brott, som begåtts under tiden för de i lagen meddelade bestämmelsernas giltighet, skall äga tillämpning även efter det lagens bestämmelser i övrigt upphört att gälla.

Föreskrift eller beslut, som meddelats jämlikt 2 § första stycket 1) eller 2) eller 3, 5, 8, 9 eller 10 § prisregleringslagen den 30 juni 1942 eller 2 § första stycket 1) eller 2) eller 3, 4, 8, 9 eller 11 § prisregleringslagen den 13 juni 1941 (nr 370), eller utfästelse, varom i 4 § förstnämnda eller 7 § sistnämnda lag förmäles, skall gälla som om föreskriften eller beslutet meddelats eller utfästelsen avgivits jämlikt motsvarande stadgande i denna lag.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 7 maj 1943.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 29 april 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 april 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. chefen för rättsavdelningen i finansdepartementet hovrättsrådet Rolf Dahlgren.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 maj
1943.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 7 maj 1943 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 9 april 1943 remitterade förslaget till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1942 (nr 459).

Föredraganden hemställer att nämnda förslag, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte — efter vidtagande av vissa redaktionella jämkningar — jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sören Lane.
